

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СХОДОЗНАВСТВА

Кафедра китайської філології

Дипломна робота

з китайської філології на тему:

"Особливості перекладу українських етнокультурних реалій китайською мовою (на матеріалі творів Тараса Шевченка)"

Студентки групи Мпкит 52-18

факультету сходознавства

денної форми навчання

Освітньо-професійної програми

Галузевий переклад: китайська мова, англійська мова

Спеціальності 035 Філологія

Спеціалізації 035.06 Східні мови та літератури

(переклад включно)

Кобзан Юлії Олегівни

Науковий керівник:

канд. філол. наук, доц. Любимова Ю.С.

Допущена до захисту

"___" _____ 2019 року

Завідувач кафедри

(підпис)

Любимова Ю.С.
(ПІБ)

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКИХ ЕТНОКУЛЬТУРНИХ РЕАЛІЙ.....	8
1.1. Поняття безеквівалентної лексики	8
1.2. Класифікація безеквівалентної лексики	12
1.3. Реалії у системі безеквівалентної лексики	15
1.4. Види реалій як "культурних елементів"	19
1.5. Способи передачі реалій	24
Висновки до розділу 1	32
РОЗДІЛ 2 МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОГО АНАЛІЗУ РЕАЛІЙ.....	34
2.1. Проблема визначення поняття "реалія" в перекладознавстві	34
2.2. Реалія в українській мові з позиції китайської лінгвокультури..	37
2.3. Методика аналізу лексико-семантичних особливостей реалій в китайських перекладах творів Шевченка Т.Г.	45
Висновки до розділу 2	47
РОЗДІЛ 3 ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕТНОГРАФІЧНИХ РЕАЛІЙ У ТВОРАХ ШЕВЧЕНКА Т.Г.	49
3.1. Застосування транскрипції/транслітерації	49
3.2. Застосування заміни або субституцій у перекладі реалій.....	56
3.3. Застосування способу приблизного перекладу.....	57
Висновки до розділу 3	68
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ДОВІДКОВОГО ХАРАКТЕРУ	81
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	81
РЕЗЮМЕ	82
ДОДАТОК А.....	83

ВСТУП

На фоні поживлення українсько-китайських відносин, побудови культурного коридору між Україною та Китаєм у процесі розбудови китайської ініціативи "Пояс і Шлях", в українському перекладознавстві ще більш злободенними стали проблеми, пов'язані з українсько-китайським перекладом. Художня література була залишається віддзеркаленням ментальності нації та світогляду. Завдяки її перекладу на інші мови світу відбувається передача інформації, зникають культурні і мовні бар'єри, виходить на новий рівень відносини між державами.

У творах Шевченка Т.Г. широко використовуються етнокультурні реалії. Вперше термін "*реалія*" використав Федоров А.В., пізніше багато українських і зарубіжних дослідників-перекладознавців досліджували проблематику реалій, їхнє визначення, поняття, види, особливості перекладу, місце у системі безеквівалентної лексики тощо. Слова-реалії використовуються практично у всій художній літературі. Вони передають в тексті географічні особливості, історично-культурні події, матеріально-побутовий лад народу. Реалій існує дуже багато, тому існують різноманітні класифікації, а уніфікувати реалії майже не можливою. Питанням перекладу реалій присвячено ще більше часу і спроб. Представлена велика кількість шляхів та способів перекладу, які мають полегшити цей процес.

Актуальність даної роботи зумовлена необхідністю більш детального і глибокого дослідження слів-реалій у художній літературі та їх перекладу, адже вони відображають сутність культури нації, а в новітній час глобалізації і розширення кордонів, є необхідними для порозуміння. Цього можна досягти лише знанням і розумінням ментальності народу, а така інформація дуже часто надається в художніх творах і передається мовними одиницями – реаліями.

Проблема перекладу реалій привернула увагу багатьох дослідників у різні часи. Чимало українських та європейських дослідників присвятили свої праці дослідженню особливостей перекладу реалій. (Бурбак І.К. [6], Данилюк [13],

Зорівчак Р.П. [18;19;20], Іваницька М.Л. [16], Кіяниця К.Ю. [23], Кочерган М.П. [29], Кундзіч [30;31], Чередниченко О.І. [70;71;72], Влахов С. і Флорін С. [11], Виноградов В.С. [10], Костомаров В.Г. і Верещагін Є.М. [8;9], Россельс В.М. [51;52], Томахін Г.Д. [63; 64;65;66], Федоров А.В. [66] та інші).

Мета дослідження – виявити сутність поняття реалій, визначити специфіку їх функціонування в китайській перекладній літературі. Також з'ясувати особливості перекладу і збереження культурної насиченості слова при перекладі. Порівняти та дослідити реалії українського суспільства у поемах творях Шевченка Т.Г. "Сон" (комедія), "Катерина" та ін..

Відповідно до мети дослідження визначено такі завдання:

- Обґрунтувати поняття безеквівалентної лексики;
- Схарактеризувати роль реалій у системі безеквівалентної лексики;
- Розглянути існуючі класифікації безеквівалентної лексики і реалій;
- Визначити функції реалій в китайській художній літературі;
- Розглянути існуючі способи перекладу реалій;
- Зробити перекладацький та лексико-семантичний аналіз способів перекладу, що застосовуються при перекладі реалій.

Об'єктом дослідження виступають наявні у творах Т. Шевченка етнокультурні реалії.

Предметом дослідження є особливості перекладу реалій засобами китайської мови.

Матеріалом дослідження є 75 етнокультурних реалій, знайдених у творах Шевченка Т.Г.

Для досягнення мети і реалізації поставлених у роботі конкретних завдань використано такі методи дослідження: описовий метод (який надає змогу розглянути поняття реалій та їх характерні риси); дедуктивний метод (для окреслення впливу реалій на читача та визначення його функцій у художній літературі, а також виокремлення прийомів перекладу, які застосовуються при передачі реалій); індуктивний метод (для узагальненого визначення поняття реалії, для узагальнення аналізованої інформації у висновках); метод аналізу (для

обґрунтування проаналізованого матеріалу та членування поняття реалія на складові частини); метод синтезу (для розгляду складових поняття реалії у сукупності та взаємодії із літературою і культурою); контекстологічний аналіз (для з'ясування значення реалії у художній літературі).

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що в роботі вперше здійснено повний лексично-семантичний і перекладацький аналіз етнокультурних реалій, перекладених на китайську мову.

Уточнено місце реалій у системі безеквівалентної лексики;

Висвітлено класифікації реалій, способи перекладу реалій.

Виявлено та схарактеризовано способи перекладу українських етнокультурних реалій в китайському художньому дискурсі.

Систематизовано методи перекладу українських етнокультурних реалій на китайську мову.

Теоретична значущість полягає у дослідженні перекладів творів Шевченка Т.Г.; здійсненню системного аналізу реалій в типологічному зіставленні "оригінал - переклад";

Практична цінність полягає у можливості застосування наукових положень і висновків дослідження лексико-семантичних особливостей реалій та прийоми перекладу на китайську мову в українському сучасному перекладознавстві. Результати нашої наукової роботи можуть пригодитися для подальших досліджень у галузі перекладу, міжкультурної комунікації, інтерпретації тексту, а також практиці перекладу.

Структура роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів і висновків до кожного з них, загальних висновків, резюме, списку використаних джерел, списку джерел довідкового характеру, списку джерел ілюстративного матеріалу, додатку А.

У вступі обґрунтовано вибір теми, розкрито її актуальність, поставлено мету, завдання, визначено об'єкт та предмет дослідження, розкрито наукову новизну дослідження, теоретичне та практичне значення, подано інформацію про апробацію результатів дослідження.

Перший розділ присвячений аналізу теоретичних засад дослідження безеквівалентної лексики у художньому дискурсі, розкрито місце реалій у системі безеквівалентної лексики, проаналізовано класифікації реалій та прийоми перекладу реалій в українському та китайському перекладознавстві.

Другий розділ присвячений методологічним засадам дослідження особливостей перекладу реалій на китайську мову.

Третій розділ присвячений аналізу й систематизації лексико-семантичних та перекладацьких засобів передачі етнокультурних реалій на китайську мову.

У загальних висновках підбито підсумки проведеного дослідження особливостей перекладу етнокультурних реалій на матеріалі творів Шевченка Т.Г.

Список використаних джерел складається зі 111 позицій, з них 16 – іноземними мовами, джерел довідкового характеру (6 позицій), джерел ілюстративного матеріалу (5 позицій).

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКИХ ЕТНОКУЛЬТУРНИХ РЕАЛІЙ

Мова народу – це не тільки засіб для спілкування, але й відображення у семантиці мови загальних, універсальних компонентів навколишньої дійсності, реалій життя, побутового устрою, історичних подій, культури, релігії тощо. З роками становлення держави, і народу, власне, як нації з його унікальною культурною спадщиною, яка передається від покоління до покоління, в українській мові з'явилися слова, які не мають відповідників у мовах інших народів. В ХХ ст. лінгвісти дослідили, що в кожного народу є власні слова, які властиві тільки йому. Верещагін Є.М. писав, "що кожній мові можна помітити слова, які відображають специфіку народу" [10, ст. 16]. Ці лексичні одиниці в лінгвістиці позначають як *"безеквівалентні слова"*, *"реалії"*, *"фонова лексика"*, *"культурологічні номінації"*, *"слова з національно-культурною конотацією"*, *"етнокультурно марковані слова"*, *"національно маркована лексика"* та ін. [14; ст. 3]. Всі вони стали об'єктами дослідження в перекладознавстві, лінгвокраїнознавстві, а також компаративній лінгвістиці. Однак переважно в науковому дискурсі зустрічається термін *безеквівалентна лексика*.

1.1. Поняття безеквівалентної лексики

Ще на початку 40-х років ХХ ст. перекладознавці почали писати про слова, в яких присутній національно-культурний компонент, тоді вони називали їх *"побутовими термінами"* або *"реаліями"*.

Термін *"безеквівалентна лексика"* увів у науковий обіг Шатков Г.В. За його визначенням, це "такі лексичні одиниці будь-якої мови, які на певному історичному відрізку часу зовсім не мають готових еквівалентів у лексиці іншої мови" [75; 7]. В основу цього визначення *"безеквівалентної лексики"* покладено формальний критерій – наявність чи відсутність еквівалентного словникового

відповідника в іншій мові протягом певного відрізка часу. Однак, це визначення дещо приблизне щодо охоплення безеквівалентної лексики.

Термін "*безеквівалентна лексика*" зустрічається у багатьох авторів, які займалися проблемами мови і перекладу (Бархударов Л.С. [2;3], Верещагін Є. М. [8;9], Влахов С. [11], Комісаров В.Н.) [26;27;28], Костомаров В. Г. [8;9], Флорин С. [11], Рецкер Я.І. [49;50], Швейцер А.Д.і [77;78;79] ін.), однак, вони трактують його по-різному.

Так, наприклад, Швейцер А.Д. відносить до категорії *безеквівалентної лексики* "лексичні одиниці, які служать для позначення культурних реалій, які не мають точних відповідників в іншій культурі" [78, ст. 108].

Комісаров В.Н. називає безеквівалентними "одиниці вихідної мови, які не мають регулярних відповідників в мові перекладу" [28, ст. 147]. Також Комісаров В.Н. визначає *безеквівалентну лексику* як "позначення специфічних для даної культури явищ, які є продуктом кумулятивної функції мови і можуть розглядатися як вмістилища фонових знань, тобто знань, наявних в свідомості мовців" [27; ст. 37].

Влахов С. і Флорин С. дають своє визначення, яке помітно звужує межі *безеквівалентної лексики*: "лексичні одиниці, які не мають перекладацьких еквівалентів в мові перекладу" [11; ст. 51]. Вони також пропонують більш чітко відмежовувати *безеквівалентну лексику* від *реалій*. На їхню думку, ширшим за своїм змістом є поняття "*безеквівалентна лексика*". Реалії ж входять до *безеквівалентної лексики* як самостійні слова. Частково входять до *реалій*, але, разом з тим, частково виходять за межі *безеквівалентної лексики* терміни, вигуки, звуконаслідування, екзотизми, аббревіатури, звернення. Також до *безеквівалентної лексики* входять слова, що з тих чи інших причин не мають лексичних відповідностей в мові перекладу [11; ст.51-52].

Федоров А. В. говорив про *безеквівалентну лексику* як "слова, що позначають національно-специфічні реалії" [67, ст. 146]. Рецкер Я.І. зазначав, що *безеквівалентна лексика* "перш за все, позначає реалії, характерні для країн з чужими мовами та іншою реальністю" [50; ст. 58].

Необхідно з'ясувати співвідношення понять безеквівалентна лексика, екзотизм, етнографізм та реалія. Етнографізм, зазвичай, не належить до запозиченої лексики. Кочерган М.П. зазначає, що "цей термін вживається для позначення явищ культури, предметів побуту, традицій народу щодо тієї мови, у якій вони є первинними [30, ст. 122].

Схожі за функціями екзотизми та варваризми. "Екзотизми – це слова та вирази, які засвоєні з інших культур, тому у їхній семантиці відображено поняття "чужої етнокультури" [30, ст. 122]. Також у його праці вказане визначення, що таке варваризми. "Варваризми – це іншомовні слова або вирази, які повністю не засвоєні мовою, а відображають особливості семантики іншої мови" [30, ст. 122]. Вони можуть зберігати на письмі чужомовну графічну передачу, а при вимові наближатися до мови першоджерела. Визначити еквівалентність чи безеквівалентність лексичних одиниць можливо лише стосовно якоїсь певної мови, оскільки це не абсолютна, а відносна категорія, так вважають Верещагін Є. М. та Костомаров В. Г. [8; 9].

Український мовознавець Кочерган М. П. пише, що відмінності мов, зумовлені своєрідністю культур і зводяться до відмінностей у лексиці і фразеології, а також до відмінностей у лексичних фонах слів з тотожним денотативним значенням [33, ст.32].

До відмінностей у лексиці і фразеології: "У кожній мові наявна безеквівалентна лексика, до якої належать слова, що позначають специфічні явища культури і не мають однослівного перекладу на іншу мову...Запозичені безеквівалентні слова називають *екзотизмами*". [33, ст. 321].

До екзотизмів належать такі слова: *юань, хуанмейсі, Далай-лама*, пов'язані з китайською матеріальною і духовною культурою, *ковбой, бургер, барбек'ю* – з американською. До української безеквівалентної лексики відносять такі слова, як *чумак, гривня, рушник, галушки, вареники, борщ, бандура, кобзар, коломийка, гопак, вечорниці, тризуб та ін.* Згідно з Кочерганом, безеквівалентна лексика в кожній мові становить 6-7% від загальної кількості активно вживаних слів [30; ст. 325].

Щодо відмінностей у лексичних фонах слів з тотожним денотативним значенням – як зазначає Кочерган, такі слова можуть мати різні конотації (емоційні і оцінні відтінки), а також різні асоціативні зв'язки. Зрідка ці відмінності зумовлені відмінностями і в самих реаліях, як, наприклад, укр. *хата* і рос. *изба* (різна форма, оздоблення тощо), укр. *призьба* і рос. *завалинка*.

Часто спостерігається розбіжність у символічних значеннях. Наприклад, дракон 龍 long в китайській і європейській міфологіях зовсім два різні символи. У Китаї дракон позитивне створіння, який символізує імператора. Він також виступає символом завзятості і вдачі. Тоді як у європейській культурі дракони є втіленням зла. Українська калина – символ краси, здоров'я, дівчини, дівочтва, любові, України, а в російській культурі – символізує розлуку і невдале заміжжя [30;ст. 325].

Поняття "*безеквівалентна лексика*" трактується досить широко у зв'язку з тим, що воно включає в себе лексику з національно-культурними та національно-мовними особливостями, що не зумовлені особливостями культури. Безеквівалентні слова з національно-культурною специфікою значення відображають дійсність і культуру, їх лексичним поняттям притаманний своєрідний компонент, і їх існування пояснюється розбіжністю культур.

До безеквівалентної лексики належать слова однієї мови в яких немає відповідників в іншій мові. Багато науковців вживали поняття "*безеквівалентна лексика*", однак трактування дещо відрізняються: як синонім до слова "*реалія*", як слова, яких немає в іншій мові, або як неперекладні слова. [11, с.80].

Отже, *безеквівалентна лексика* – це слова, які не можна семантизувати за допомогою перекладу, які не мають смислових відповідностей в системі змісту, властивих іншій мові, тобто "слова, план змісту яких неможливо зіставити з якими-небудь іншомовними лексичними поняттями, називаються "*безеквівалентними*" [8; ст. 42]. "*Безеквівалентна лексика*" включає у собі не тільки відсутність еквівалента, але й причину цієї відсутності – відображення словом специфічної матеріальної і духовної культури.

Критерії виокремлення безеквівалентної лексики: 1) семантичний (за яким враховується значення слів); 2) граматичний (показовий щодо одиниць, які мають певні формальні показники); 3) функціонально-стилістичний (в тексті безеквівалентна лексика може виконувати функцію створення національного колориту).

Отже, розглянувши дане питання можна зазначити, що однією з характеристик безеквівалентної лексики є неможливість їх перекладу на іншу мову шляхом пошуку відповідника, її не співвідношення з певними словами іншої мови. Однак це не означає, що їх неможливо перекласти.

1.2. Класифікація безеквівалентної лексики

Термін "*безеквівалентна лексика*" вживається тільки при відсутності відповідності тієї чи іншої лексичної одиниці в іншій мові. Але розуміти цей термін як "неможливість перекладу" безеквівалентної лексики буде неправильно. У будь-якій мові є способи виразити будь-яке поняття; відсутність у словниковому складі мови спеціального відповідника для будь-якого поняття у вигляді одного слова або сталого словосполучення ще не означає неможливості висловити це поняття іншими засобами цієї мови.

Безеквівалентна лексика трактується досить широко, бо туди входять лексичні одиниці з національно-культурними особливостями. Однак, на сьогоднішній день не існує єдиної класифікації. Дослідники пропонуються різні класифікації, засновані на тих чи інших принципах. Це пояснюється тим, що межі безеквівалентної лексики досить розмиті. До того ж одне і те ж поняття може входити відразу в декілька груп слів.

На думку Іванова А.О., традиційними причинами безеквівалентності, завдяки яким, як правило, формуються класифікації безеквівалентної лексики, є: відсутність предмета, явища в житті народу мови перекладу (предметна безеквівалентність); відсутність в мові перекладу рівноцінного поняття

(лексико-семантична безеквівалентність); невідповідність лексико-семантичних параметрів (стилістична безеквівалентність) [9, с. 82].

Класифікацію безеквівалентної лексики можна скласти на основі причини її безеквівалентності. У цьому питанні думки багатьох вчених розходяться.

Латишев Л.К. розділяє *безеквівалентну лексику* на: слова-реалії, тимчасово-безеквівалентні терміни, випадкові безеквіваленти і структурні екзотизми [12; ст. 125].

Причиною, через яку у слів-реалій немає еквівалентів, є відсутність в практичному досвіді носіїв мови перекладу цих предметів і явищ, а отже, і понять, які могли б позначатися цими словами.

Тимчасово-безеквівалентні терміни за своєю природою близькі до слів-реалій. Ці терміни безеквівалентні, оскільки існує нерівномірний розподіл досягнень в області науки і соціальної сфері. Таким чином нововведення, які наявні у практичному досвіді носіїв вихідної мови, протягом якогось періоду часу можуть бути невідомі носіям мови перекладу. Потім ця нерівність часто нівелюється і відповідний термін шляхом транслітерації/транскрипції або іншими способами перекладу, з'являється і в мові реципієнта.

Випадкові безеквіваленти – це предмети і явища, присутні в практичному досвіді носіїв іноземної мови і носіїв мови перекладу, але через незрозумілі причини не отримали свого еквіваленту.

Структурні екзотизми схожі на випадкові безеквіваленти. Явища, позначувані структурними екзотизмами, присутні в досвіді носіїв мови перекладу, але не мають в ній відповідних позначень. Однак цю відсутність можна пояснити: у ситуації із структурними екзотизмами, мови перекладу часто не мають аналогічних засобів, які є у вихідній мові і тому дозволяють створити компактне позначення для згаданих предметів і явищ.

Бархударов Л.С. вважає, що про термін "*безеквівалентна лексика*" мова йде тільки тоді, коли слово або лексична одиниця певної мови не має свого

еквівалента у словнику іншої мови [Бархударов, с. 42]. Вчений поділяє слова і словосполучення *безеквівалентної лексики* на три групи:

- **власні імена** (в широкому розумінні — власні назви);
- так звані **реалії** (слова, що позначають предмети, поняття, ситуації, які не властиві практичному досвіду людей, що говорять іншою мовою — предмети матеріальної і духовної культури);
- **випадкові лакуни** (у вигляді слів), які не мають відповідників у лексичному складі іншої мови [2, ст. 95].

Влахов С. і Флорин С. вважали, що до *безеквівалентної лексики* відносяться такі слова, які не мають еквівалентів в тій чи іншій мові і назвати їх можна екзотизмами, але не реаліями, оскільки їх не можна вважати носіями колориту країни, чи народу вихідної мови [11; ст. 42].

З ними погоджувався російський вчений Латишев Л. К., який зазначає, що "*безеквівалентна лексика* – слова та сталі вирази іноземної мови, які не мають більш менш повних відповідників у вигляді лексичних одиниць (слів та сталих виразів) у мові перекладу" [34, с. 147].

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити такі висновки: реалії – це слова і словосполучення, які називають предмети, явища, об'єкти, характерні для життя, побуту, культури, соціального та історичного розвитку одного народу і чужі або малознайомі іншому народові. Реалії виражають національний колорит і не мають точних відповідників в іншій мові. Вони потребують особливого підходу при перекладі. Реалії є одним з видів *безеквівалентної лексики*. Реалії не втрачають свого статусу, вони можуть одночасно стосуватися кількох лексичних категорій. Основна відмінність реалій від інших лексичних одиниць – це їх національне забарвлення.

1.3. Реалії у системі безеквівалентної лексики

Реалії як явище лінгвістики відносяться до категорії безеквівалентної лексики. Вже кілька десятиліть поспіль вони викликають велику зацікавленість у дослідженнях взаємодії між мовою і культурою.

Також "безеквівалентну лексику" трактують як дещо ширше за своїм змістом поняття, куди також включають реалії. Рецкер Я.І. зазначає, що "безеквівалентна лексика, що являє собою перш за все позначення реалій, характерних для країни вихідної мови, але чужих для іншої мови та іншої дійсності" [48, с.42]. Наприклад, видатний російський лінгвіст Федоров А.В. також зачисляв *"реалію"* до *"безеквівалентної лексики"*. Проте українська дослідниця Зорівчак Р.П. критикує їхню думку, стверджуючи, що "реалії – це категорія змінна, відносна, яка виступає чітко при бінарному контрастивному зіставленні конкретних мов (і культур)". Відповідно до цього визначення кількість реалій у мові-джерелі варіюється із словниковим складом мови-одержувача, що залежить від рівня їхньої міжкультурної комунікації.

Реалії – це особлива категорія в перекладознавстві. Навколо них точаться дискусії, а відомий вчений Федоров А.В. зазначав, що саме вони "як національно-специфічні елементи міжмовної та міжкультурної комунікації викликають найбільші труднощі в процесі перекладу та від них залежить питання про перекладність".

Отже, проаналізувавши теоретичні засади поняття *"безеквівалентна лексика"* і реалій у їхній системі, на нашу думку, безеквівалентна лексика – це лексичні одиниці, що показують національно-культурні особливості мови, називають явища культури одного народу, які не властиві іншому. Завдяки безеквівалентній лексиці будь-який текст стає більш емоційним і експресивним. Її функцією є називати поняття та реалії, які не мають лексичних еквівалентів у суспільно-культурних парадигмах мов, які зіставляються з вихідними мовами.

Необхідно з'ясувати співвідношення понять *"безеквівалентна лексика"*, *"екзотизм"*, *"етнографізм"* та *"реалія"*. Етнографізм, зазвичай, не належить до

запозиченої лексики. Цей термін вживається для позначення явищ культури, предметів побуту, традицій народу щодо тієї мови, у якій вони є первинними [29, ст. 122].

Схожі за функціями також екзотизми та варваризми. Кочерган зазначає, що "екзотизми – це слова та вирази, які засвоєні з інших культур, тому у їхній семантиці відображено поняття "чужої етнокультури". Також у його праці вказане визначення, що таке варваризми. "Варваризми – це іншомовні слова або вирази, які повністю не засвоєні мовою, а відображають особливості семантики іншої мови" [29, с. 122]. Вони можуть зберігати на письмі чужомовну графічну передачу, а при вимові наближатися до мови першоджерела. Визначити еквівалентність чи безеквівалентність лексичних одиниць можливо лише стосовно якоїсь певної мови, оскільки це не абсолютна, а відносна категорія, так вважають Верещагін Є. М. та Костомаров В. Г. [3; ст. 165].

Український мовознавець Кочерган М. П. пише, що відмінності мов, зумовлені своєрідністю культур і зводяться до відмінностей у лексиці і фразеології, а також до відмінностей у лексичних фонах слів з тотожним денотативним значенням [29, с.32].

До відмінностей у лексиці і фразеології: "У кожній мові наявна безеквівалентна лексика, до якої належать слова, що позначають специфічні явища культури і не мають однослівного перекладу на іншу мову...Запозичені безеквівалентні слова називають *екзотизмами*". [29, ст. 321]. До екзотизмів належать такі слова: *юань, хуанмейсі, Далай-лама*, пов'язані з китайською матеріальною і духовною культурою, *ковбой, бургер, барбек'ю* – з американською. До української безеквівалентної лексики відносять такі слова, як *чумак, гривня, рушник, галушки, вареники, борщ, бандура, кобзар, коломийка, гопак, вечорниці, тризуб та ін.* Кочерган М.П. у "Вступі до мовознавства" зазначив, що "безеквівалентна лексика в кожній мові становить 6-7% від загальної кількості активно вживаних слів". [29; ст. 322]

Щодо відмінностей у лексичних фонах слів з тотожним денотативним значенням, такі слова можуть мати різні конотації (емоційні і оцінні відтінки), а

також різні асоціативні зв'язки. Зрідка ці відмінності зумовлені відмінностями і в самих реаліях, як, наприклад, укр. *хата* і рос. *изба* (різна форма, оздоблення тощо), укр. *призьба* і рос. *завалинка*. Часто спостерігається розбіжність у символічних значеннях. Наприклад, дракон 龍 *long* в китайській і європейській міфологіях зовсім два різні символи. У Китаї дракон позитивне створіння, який символізує імператора. Він також виступає символом завзятості і вдачі. Тоді як у європейській культурі дракони є втіленням зла. Українська калина – символ краси, здоров'я, дівчини, дівочтва, любові, України, а в російській культурі – символізує розлуку і невдале заміжжя.

Поняття "*безеквівалентна лексика*" трактується досить широко у зв'язку з тим, що воно включає в себе лексику з національно-культурними та національно-мовними особливостями, що не зумовлені особливостями культури. Безеквівалентні слова з національно-культурною специфікою значення відображають дійсність і культуру, їх лексичним поняттям притаманний своєрідний компонент, і їх існування пояснюється розбіжністю культур.

До безеквівалентної лексики належать слова однієї мови в яких немає відповідників в іншій мові. Багато науковців вживали поняття "*безеквівалентна лексика*", однак трактування дещо відрізняються: як синонім до слова "*реалія*", як слова, яких немає в іншій мові, або як неперекладні слова. [11, ст.80].

Влахов С. і Флорин С. вважали, що до безеквівалентної лексики відносяться такі слова, які не мають еквівалентів в тій чи іншій мові і назвати їх можна екзотизмами, але не реаліями, оскільки їх не можна вважати носіями колориту країни, чи народу вихідної мови [11; ст. 42]. З ними погоджувався російський вчений Латишев Л. К., який зазначає, що "*безеквівалентна лексика* – слова та сталі вирази іноземної мови, які не мають більш менш повних відповідників у вигляді лексичних одиниць (слів та сталих виразів) у мові перекладу" [34, ст. 147].

Також "*безеквівалентну лексику*" трактують як дещо ширше за своїм змістом поняття, куди також включають реалії. Рецкер Я.І. зазначає, що "*безеквівалентна лексика*", що являє собою перш за все позначення реалій,

характерних для країни вихідної мови, але чужих для іншої мови та іншої дійсності" [48, ст.42]. Наприклад, видатний російський лінгвіст Федоров А.В. також зачисляв "реалію" до "безеквівалентної лексики". Проте українська дослідниця Зорівчак Р.П. критикує їхню думку, стверджуючи, що "реалії – це категорія змінна, відносна, яка виступає чітко при бінарному контрастивному зіставленні конкретних мов (і культур)" [18; ст. 155]. Відповідно до цього визначення кількість реалій у мові-джерелі варіюється із словниковим складом мови-одержувача, що залежить від рівня їхньої міжкультурної комунікації.

Проаналізувавши науковий доробок Верещагіна Є.М. і Костомарова В.Г., можна дати таке визначення поняттю *"безеквівалентна лексика"*: це слова, які не можна семантизувати за допомогою перекладу, які не мають смислових відповідностей в системі змісту, властивих іншій мові, тобто "слова, план змісту яких неможливо зіставити з якими-небудь іншомовними лексичними поняттями, називаються "безеквівалентними" [Верещагін, Костомаров; с.42]. Безеквівалентна лексика" включає у собі не тільки відсутність еквівалента, але й причину цієї відсутності – відображення словом специфічної матеріальної і духовної культури.

Критерії виокремлення безеквівалентної лексики: 1) семантичний (за яким враховується значення слів); 2) граматичний (показовий щодо одиниць, які мають певні формальні показники); 3) функціонально-стилістичний (в тексті безеквівалентна лексика може виконувати функцію створення національного колориту). Також наголошується, що однією з характеристик безеквівалентної лексики є неможливість їх перекладу на іншу мову шляхом пошуку відповідника, їх не співвідношення з певними словами іншої мови. Однак це не означає, що їх неможливо перекласти. Реалії – це особлива категорія в перекладознавстві. Навколо них точаться дискусії, а відомий вчений Федоров А.В. зазначав, що саме вони "як національно-специфічні елементи міжмовної та міжкультурної комунікації викликають найбільші труднощі в процесі перекладу та від них залежить питання про перекладність".

Отже, проаналізувавши теоретичні засади поняття "безеквівалентна лексика" і реалій у їхній системі, на нашу думку, безеквівалентна лексика – це лексичні одиниці, що показують національно-культурні особливості мови, називають явища культури одного народу, які не властиві іншому. Завдяки безеквівалентній лексиці будь-який текст стає більш емоційним і експресивним. Її функцією є називати поняття та реалії, які не мають лексичних еквівалентів у суспільно-культурних парадигмах мов, які зіставляються з вихідними мовами.

1.4. Види реалій як "культурних елементів"

Багато дослідників запропонували різноманітні класифікації національно-культурних одиниць, керуючись тими чи іншими теоретичними засадами.

Внаслідок аналізу слів-реалій Мірзаєв показав, що їм властиві: а) підвищена стилістична активність; б) часткова стилістична активність; в) нейтральність. Автор пропонує свою класифікацію, підкреслюючи необхідність для адекватної передачі національних рис оригіналу [39; ст. 13]:

1) Назви матеріального і культурного побуту, які позначають: а) одяг, тканини, взуття, головні убори, прикраси і інші приналежності; б) їжу, напитки; в) житло, посуд; г) транспортні засоби; д) музичні інструменти, пісні, танці, ігри; грошові одиниці.

2) Суспільно-політичні поняття і історичні слова-реалії, які позначають: а) адміністративно-територіальні одиниці, населені пункти; б) титули, звання, посади; в) історичні реалії; г) установи, організації, органи державного управління; д) членів партій, організацій, патріотичних рухів; е) культурно-освітні центри, театри, музеї та ін.

3) Етнічні слова-реалії;

4) Фольклорні і міфологічні поняття;

5) Слова-реалії, які позначають християнські свята, духовних осіб, їхню одягу і т.п.;

- 6) Слова-реалії, які позначають народні звичаї, традиції, свята.
- 7) Історико-архітектурні пам'ятки, площі, вулиці;
- 8) Слова-реалії у складі фразеологізмів.

Зорівчак вважає, що з точки зору теорії перекладу є необхідною класифікація реалій в історико-семантичному і структурному плані.

З історико-семантичної точки зору, виділяються:

1) Власне реалії при існуючих референтах: *коломийка, трембітар, постолы, яворівка, китайка, 粽子 zongzi цзунци* (традиційна страва); *旗袍 qipao* ціпао (китайське традиційне жіноче плаття), *红包 hongbao* хунбао ("червоний конверт" букв. "червона листівка з грошима, яка дарується на свята").

2) Історичні реалії – семантичні архаїзми, які внаслідок зникнення референтів входять до історично дистантної лексики, втративши життєздатність. Їм властива сема "сема" минуле, пов'язана із старінням референта, виходом позначуваного ним з царини активної суспільної практики мовного колективу. Вони вміщують фонові знання культурної спадщини. Крім національного, для них характерний хронологічний колорит. До історичних реалій відносяться: *опришки, віче, смерд, 匈奴人 xiongnuren* гунни та ін.

3) Радянізми або сов'єтизми: *партком відлига, колгосп.*

В структурному плані виділяються:

1) Реалії-одночлени: *вечорниці, денцівка, кобзарювати*

2) Реалії-полічлени номінативного характеру: *курна хата, разовий хліб, троїста музика, решетидівське шитво, братська могила.*

3) Реалії фразеологізми: *лоби збрити, коло печі поратися, дбати про скриню, стати під вінок та ін.*

З точки зору граматики реалія цікава тим, що може мати дієслівну, дієприслівникову і прислівникову форми: *чумак – чумацький – чумакувати – чумакуючи.*

В "Літературній енциклопедії термінів і понять" (2001) подано такі види реалій:

1) історичні як ознаки історичної епохи;

- 2) суспільні (звання, професії, посади, організації, одиниці адміністративного поділу);
- 3) культурні і фольклорно-міфологічні;
- 4) етнографічні і географічні як засоби створення місцевого колориту;
- 5) побутові (одяг, житло, їжа, начиння, знаряддя праці, звичаї, розваги).

Влахов і Флорин на основі проаналізованих класифікацій придумали нову класифікацію реалій за такою схемою: 1) Предметний поділ; 2) Місцевий поділ (відповідно до національної і мовної приналежності); 3) Часовий поділ (в синхронічному і діахронічному плані, за ознакою "знайомства") [11; ст.49].

За предметним поділом виділяють географічні реалії, етнографічні реалії, суспільно-політичні реалії; за місцевим поділом: в площині однієї мови (свої і чужі), у площині декількох мов (зовнішні і внутрішні); на основі часового поділу всі реалії умовно поділяють на 1) сучасні 2) історичні.

До географічних реалій відносять:

- 1) Назви об'єктів фізичної географії і метеорології: *стен, прерія, фіорд*.
- 2) Назва географічних об'єктів, пов'язаних з діяльністю людини: *польдер, крига*.
- 3) Назви ендеміків: *снігова людина, секвойя, крковий дуб*.

Реалії групи географічних (в першу чергу пов'язані з фізичною географією і її розділами або суміжними науками – ботанічною географією, зоогеографією, палеографією тощо) види 1 і 3 більш схожі до термінів, тому неможливо їх чітко відокремити.

До етнографічних реалій Влахов С. і Флорин С. включили більшість слів, які позначають ті поняття, які дійсно належать науці, які "вивчають побут і культуру народів", "форми матеріальної культури, звичаї, релігії", "духовну культуру", мистецтво, фольклор та ін.

- 1) Побут: а) їжа, напитки; б) одяг, взуття, головні убори; в) житло, меблі, посуд; г) транспорт (засоби і "водії"); д) інші. Наприклад: *ці, чебуреки, 元宵 uanxiao, 饺子 jiaozi, 乌龙 wulong, чайхана, таверна, шинок, кімоно, сомбреро, хата, буржуйка, рікша, фіра, гондольєр, путівка*.

2) Праця: а) люди праці; б) знаряддя праці; в) організація праці. До прикладу: *бригадир, консьєрж, двірник, мачете, бумеранг, латифундія, бригада.*

3) Мистецтво і культура: а) музика і танці; б) музичні інструменти; в) фольклор; г) театр; д) інші види мистецтва і предмети мистецтва; е) виконавці; є) звичаї, ритуали; ж) свята, ігри; з) міфологія; і) культури – служителі і послідовники; к) календар. Наведемо приклади: *гопак, лезгінка, кунфу, кобза, балалайка, байка, билина, богатир, витязь, кабукі, ікебана, кобзар, бандурист, гейша, церемонія, ритуал, День Пам'яті, 端午节 duanwujié, День подяки, Дід Мороз, гном, ельф, ксьондз, хадж, мечеть, пагода, костел, бабине літо тощо.*

4) Етнічні об'єкти: а) етноніми; б) клички (жартівливі або обідні); в) назви осіб по місцю проживання. Наприклад: *гуцул, казах, жид, лях, хохол, кацап, москаль, авердинець.*

5) Вимірювання і гроші: а) одиниці вимірювання; б) грошові одиниці; в) просторічні назви і тих, і інших. До прикладу: *аршин, фут, сажень, шаг, гривня, копійка.*

До суспільно-політичних реалій відносять:

1) Адміністративно-територіальний устрій: а) адміністративно-територіальні одиниці; б) населені пункти; в) деталі населеного пункту. *Область, губернія, графство, 省 shen провінція.*

2) Органи і носії влади: а) органи влади; б) носії влади. *Народні збори, віче, дума, рада.*

3) Суспільно-політичне життя: а) політична діяльність і діячі; б) патріотичні і суспільні рухи; в) соціальні явища і рухи (і їх представники); г) звання, ступені, титули, звертання; д) установи; е) навчальні заклади і культурні установи; є) соціальний статус і касти (і їх члени); ж) знаки і символи. Наприклад, *канцлер, хан, цар, фараон, партизани.*

4) Воєнні реалії: а) підрозділи; б) зброя; в) амуніція; г) військово службові і командири. До прикладу: *легіон, фаланга, сотня.*

За місцевим поділом реалії умовно відносять:

А) В площині однієї мови:

1) свої реалії: а) національні; б) локальні; в) мікрореалії. Наприклад: *самовар, боярин, совет, 火锅 huo guo xogo*.

Більша частина "своїх реалій" належить до споконвічних слів цієї мови. Дуже часто вони є запозиченими з інших мов у різні історичні періоди, але під впливом багатьох факторів стали нічим не відрізнятися від споконвічних слів.

2) чужі реалії: а) інтернаціональні; б) регіональні. До прикладу: *бізнес, супутник*.

Чужі реалії – це або запозичення, тобто слова іншомовного походження, які увійшли у словниковий склад мови, або кальки, тобто по морфемні або послівні переклади назв чужих для даного народу об'єктів, або транскрибовані реалії іншої мови, свого роду неологізми.

Б) У площині пари мов:

1) зовнішні реалії. Наприклад, слово *фіорд* – зовнішня реалія для української, російської мови і будь-якої іншої, за винятком, норвезької мови.

2) внутрішні реалії – слова, які належать одній мові із пари, але чужі для іншої.

У площині пари мов реалії розглядаються в основному з точки зору перекладу. Також питання дуже тісно пов'язано із лексикографією і будь-яким зіставленням мов.

Зовнішні реалії однаково чужі двом мовам. Внутрішні реалії – це слова, які належать одній мові із мовної пари, і відповідно чужі для іншої.

За часовим поділом всі реалії умовно можна поділити на 1) сучасні і 2) історичні. Історичні реалії нечасто бувають відірвані від свого національного витоку. Так стається, коли чужа реалія відноситься до часів глибокої давнини певної місцевості (Стародавній Рим, Еллада тощо), тоді історичний колорит ніби переважає над національним.

Отже, таку широку категорію як реалії досить складно класифікувати, бо вони представлені в кожній сфері суспільного, політичного, культурного, економічного життя людей різних країн. Ми розглянули класифікації Влахова С. і Флорина С., Мірзаєва І.К., Зорівчак Р.П., а також види реалій в "Літературній

енциклопедії термінів і понять". На нашу думку, найбільш чітку класифікацію запропонували болгарські вчені Влахов С. і Флорин С., згідно з якою реалії поділяються за предметним, місцевим і часовим поділом. В жодній із класифікацій ми не побачили окремої категорії *"етнокультурні реалії"*. Однак проаналізувавши всі подані види реалій і їх приклади, ми схильні вважати, що поняття *"етнокультурні реалії"* більш широке. На нашу думку ця категорія реалій охоплює всі етнографічні та суспільно-політичні реалії.

1.5. Способи передачі реалій

Переклад – це досить складний вид розумової і письмової діяльності. Завдання перекладача полягає не тільки в тому, щоб транслювати текст з однієї мови на іншу, але і забезпечити міжкультурну взаємодію, або "взаємодію носіїв різних культур" [12, ст. 6], адекватно передати національну і культурно-марковану лексику. Переклад реалій – це перекладацьке мистецтво, тому що від інформації, яку несе в собі реалія (денотативна, конотативна, національно-культурна, локальна), залежить спосіб відтворення її семантико-стилістичних функцій.

Питання відтворення реалій іншою мовою вивчали українські лінгвісти Зорівчак Р.П. [18; 19;20], Кундзіч О.Л. [30; 31], Сливка М.І. [53; 54], російські дослідники Федоров А.В. [67], Виноградов В.В. [10], Бархударов Л.С. [2;3], Катцер Ю.М. [22], Кунін О.В. [22], Швейцер О.Д. [77;78;79], Шумагер О.І. [82], Влахов С., Флорин С. [11].

Федоров А.В. у своїй праці "Вступ до теорії перекладу" виділяє такі способи перекладу слів реалій: *"транслітерація"*, *"створення нового слова"*, *"приблизний переклад"* [66, ст.159-160].

Транслітерація (повна або часткова), що є безпосереднім використанням слова-реалії, або його кореня у написанні буквами мови перекладу з додаванням її суфіксів. створення нового слова або словосполучення. Він зазначає, що транслітерація є досить поширеним способом перекладу, який залишає суттєвий

слід у перекладній літературі. Це підтверджують такі слова, які позначають реалії англійського повсякденного життя, наприклад, "мер", "лендлорд", "есквайр"; слова, які позначають земельні одиниці вимірювання "акр" (французьке) та ін. [66; ст. 160].

Наступним способом перекладу, що пропонує Федоров А.В., є створення нового слова, словосполучення або складного слова для позначення відповідного предмету на основі елементів і морфологічних відношень, які вже реально існують у мові. Використовується він не так часто, як транслітерація. У складному слові "хмарочос", яке створене для передачі англійського "skyscraper", повністю передано образ і морфологічні особливості іншомовного слова [66; ст. 163].

Третій спосіб – це використання слова із мови перекладу, яку позначає щось близьке за значенням (але не тотожне) за функцією до іноземної реалії, що є приблизним перекладом, який уточнюється у контексті [66; ст.159-160]. Такі іншомовні слова дуже часто викликають асоціації з місцевими поняттями. Прикладами слугують слова "швейцар"

Влахов С. і Флорин С. у праці "Неперекладне у перекладі" писали, що прийоми перекладу реалій можна звести до двох основних – транскрипції та перекладу [11; ст.87].

Транскрипція "означає перенесення реалії з вихідної мови у мову перекладу за допомогою її графічних засобів з наближенням до форми в оригіналі" [11; ст. 87]. Наприклад,

1) Переклад (заміни).

1. Неологізм: А) калька, Б) напівкалька, В) освоєння, Г) семантичний неологізм.
2. Приблизний переклад: А) родо-видовий відповідник, Б) функціональний аналог; В) опис, пояснення, тлумачення.

2) Контекстуальний переклад.

У своїй праці "Реалія і переклад" Зорівчак Р.П. пропонує такі способи трансляційного перейменування реалій: "транскрипція" (транслітерація), "гіперонімічне перейменування", "дескриптивна перифраза", "комбінована реномінація", "калькування (повне і часткове)", "міжмовна транспозиція на конотативному рівні", "метод уподібнення, (субституція)", "віднайдення ситуативного відповідника (контекстуальний переклад)", "контекстуальне розтлумачення (інтерпретація) реалій" [20, ст.93].

На думку Зорівчак Р.П. "*транскрипція*" – спосіб передачі реалій, який полягає у "віднайденні найбільш точного відповідника шляхом запису звучання слів (реалій) вихідної мови графемами мови-перекладу" [20; ст.122]. Транскрипція не є єдиним способом передачі звучання іноземного слова, який пов'язаний з точною передачею, можливе ще графічне "зображення", яке називається транслітерація. Ці два способи по своїй суті дуже лаконічні. За допомогою транскрипції і транслітерації тексту можна надати певної експресивності: у контексті слів мови-реципієнта транскрибоване слово виділяється мов чуже, тому надає позначуваному предмету конотацій небуденності та оригінальності.

Входячи в китайську мову, українські слова приймають графічний вигляд китайської мови, тобто передаються по буквах за допомогою ієрогліфів, передача українських слів засобами графічної системи китайської мови або транслітерація. "Транслітерація – це спосіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом відтворення її графічної форми (літерного складу) за допомогою букв мови перекладу" [28, ст. 250]. При цьому існують такі різновиди графічної трансформації: повна та часткова транслітерація; транслітерація + семантична морфема китайської мови; транскрибування з калькуванням.

1. Повна і часткова транслітерація

Повна транслітерація спостерігається коли збігається звучання слова в українській і китайській мовах. Сюди відноситься більшість слів-запозичень: квас – 格瓦斯 gewasi, суп – 苏波 subo, сухарі – 苏哈利 suhali та ін.

Під частковою (неповною) транслітерацією мається на увазі часткова передача українського слова в китайській мові, звичайно це частина кореневої морфеми: базар – 巴扎 *bazha*, копійка – 戈比 *gebǐ*, салат – 沙拉 *shā lā* та ін.

У процесі транслітерації українських слів китайська мова усуває невластиві їй звуки, чужі фонетичні особливості, пристосовуючи ці слова до своїх звукових норм.

2. Транслітерація + семантична морфема китайського слова

При передачі українського слова ієрогліфами після повної або часткової транслітерації додатково додається семантична морфема китайської мови. Семантична морфема китайської мови – найменша одиниця мови, що має значення (більшість морфем є односкладові словом), її головна функція – словотворення [16, с. 3-4]. У таких випадках перший компонент являє собою фонетичну імітацію першої частини українського слова, що не має в китайській мові лексичного значення, другий китайський компонент (семантична морфема) є смисловий і являє собою "буквальний переклад" другої частини українського слова на китайську мову.

Можливі такі різновиди:

А) повна транслітерація + семантична морфема китайської мови

巴扬琴 *bā yáng qín* (баян): повна транслітерація кореня баян + семантична морфема 琴 *qín*, яка позначає "один із видів музичних інструментів".

苏波汤 *sū bō tāng* (суп): повна транслітерація + семантична морфема 汤 *tāng* "суп"; суп – це рідка страва, а семантична морфема 汤 вказує на те, що суп це "м'ясний, рибний або грибний відвар з овочами, крупами і т.ін." [88]

Б) часткова транслітерація + семантична морфема китайської мови

巴扎市儿 *bā zhā shì er* (базар): корінь *baza* переданий за допомогою часткової транслітерації + семантична морфема 市 *shì*, значення семантичної морфеми – "ринок". В цьому випадку семантична морфема, яка виступає в функції словотвірного засобу, конкретизує лексичне значення кореня запозиченого слова.

Оскільки компонент *ba* в китайській мові не має лексичного значення, він повинен конкретизуватися за допомогою семантичної морфемі мови перекладу.

3. Транскрибування і семантичне калькування (змішаний спосіб)

Входячи у китайську мову, деякі слова транслітеруються, враховуючи семантику значення. Наприклад, слово 马神 *mashen* (машина) два китайські ієрогліфи нагадують людині силу машини.

Важливо зазначити, що доречніше передавати транскрипцією ті реалії, які через важливість денотатів, можуть з часом увійти до словникового складу мови-реципієнта. Деякі дослідники вважають, що транскрибовані слова засмічують мову і обтяжують переклад, тому вони виступають за те, щоб шукати відповідники у мові перекладу. Однак, транскрипція все ще залишається важливим способом передачі реалій. Сепір Е. зазначав, що "жодна мова не спроможна виражати кожен конкретну ідею самостійним словом чи кореневим елементом", бо конкретність досвіду обмежена, а ресурси навіть найбагатшої мови – дуже обмежені" [Сепір, с.65]. Зорівчак Р.П. пише, що єдиний різновид реалій, який обов'язково треба подавати в національній подобі – це антропоніми та топоніми.

Наступним способом перекладу є *гіперонімічне перейменування*. Виноградов В.С. використав цей термін в перекладознавчій науці, назвавши "гіпонімічним" перекладом, при якому видове поняття мови-джерела передається родовим поняттям мови-реципієнта [10; ст. 102]

Гіперонімічне перейменування – "вид перекладу реалій, пов'язаний із засадними поняттями лексичних трансформацій, категоризацією денотата, визнанням ізоморфізму частини й цілого, генералізацією" [19; ст.105]. В рамках однієї мови можна навести такий приклад гіпонімії: *свитка* – гіпонім стосовно гіпероніма – *одяг*.

Термін *міжмовна гіпонімія* означає "відношення слів однієї мови, що називають видові поняття, до слів іншої мови, що означають родові поняття" [19; ст. 105]. Коли для передачі реалій застосовується гіперонімічне перейменування,

то забирається певна інформація, і тоді реалії втрачають свої культурологічні і лінгвокраїнознавчі атрибути. Цей процес означає дереалізація реалій. [19; с.106].

Однак, гіперонімічне перейменування володіє позитивними рисами. Цей спосіб є одним з нейтральних методів перекладу, бо не актуалізує текст, і не вносить у нього щось нове. Він також часто доречніший за транскрипцію, бо може вдало відтворити семантико-стилістичні функції реалій оригіналу. Коли перекладач застосовує метод гіперонімічного перейменування, він повинен особливу увагу приділити історичним реалій, щоб не модернізувати їх, і одночасно зробити зрозумілим для сучасників.

Дескриптивна перифраза – це описовий зворот, за допомогою якого явище, предмет, особа, реалія називається не прямо, а описово, через характерні їй риси [Левітін, с.2]. Зорівчак зазначає, що дескриптивні перифрази ніколи повністю не відтворюють семантики оригіналу для іноземного читача. Перекладач, який вдається до дескриптивного методу не повинен втрачати почуття міри, щоб не втратити зв'язок з оригіналом. Знову ж таки, досить часто такі перифрази виходять із вжитку (через прагнення до мовної економії), поступаючись неологізмам і транскрибованим словам. Це можливо якщо, такі денотати стають популярними серед широкого загалу.

Комбінована реномінація – найчастіше транскрипція з описовою перифразою (рідше з гіперонімом), спосіб передачі семантики реалій, пов'язаний із лінійним розширенням тексту [Зорівчак; с.122]. Цей спосіб називають комбінованим, він досить поширений у наукових і публіцистичних текстах. Метод комбінованої реномінації досить часто застосовували англійські автори, які писали про українські життєві реалії. Комбінована реномінація більш адекватна за метод дескриптивної перифрази, бо завдяки цьому способу передачу зберігається національний колорит.

Калькування – це особливий вид запозичення, коли структурно-семантичні моделі мови-джерела відтворюються поелементно матеріальними засобами мови-реципієнта [Зорівчак; с.128]. Білецький А. зазначив, мова перекладу з найбільшою точністю відтворює не фонеморфологічну зовнішність

слів і словосполучень мови оригіналу, а саме способи чужого словотвору, якщо йдеться про окреме слово, чи структуру, якщо йдеться про словосполучення [Білецький; с.68]. Суть калькування полягає у відтворенні внутрішньої форми слова, активізує словотворчі засоби, сприяє створенню неологізмів. Є два види калькування: повне і часткове. При повному калькуванні слова або словосполучення перекладаються буквально, а при частковому (змішаному, модифікованому) відповідно – частково. Слово, перекладене за допомогою повного калькування, збігається із своїм відповідником у мові оригіналу у лексичному і семантичному відношеннях.

Міжмовна конотативна транспозиція – заміна реалії мови-джерела одиницею мови перекладу з іншим денотативним але співвідносним конотативним значенням [Левітін, с.2]. В українському художньому дискурсі досить часто вживається слово "калина" і в прямому (денотативному) значенні як рослина та в переносному (конотативному) значенні як символ дівчої цнотливості, невинності. А для англійців калина – просто кущ. "В асоціативному плані відповідником реалії "калина" є лексема cranberry "журавлина", в 19 ст. вона вживалася в англійській літературі з конотативною семантикою дівчої цнотливості й червоної барви [11; ст.134]. Таке відтворення семантики реалії "калина" більш доречно, ніж транскрипція.

Метод уподібнення – це метод, що полягає у відтворенні семантико-стилістичних функцій реалії мови-джерела іншомовним аналогом – реалією мови-реципієнта. Левий І. ще називає такий вид передачі реалій "субституцією" або "підстановкою", стверджуючи, що його доречно застосовувати тоді, коли концентрація спільного досить висока [Левий; с.123]. Зорівчак Р.П. вважає, що при методі уподібнення з'являється загроза перенести читача в рідне середовище, тому цей метод не вітається, якщо брати до уваги стилістику твору і національно-культурний колорит. Наприклад, коли Скрипник М. перекладала новелу Стефаніка на англійську мову, вона замінила реалію "грейцір" на "a penny". Ідея перекладу і полягає в тому, щоб читач відчував певну "чужинність" твору перекладеного твору, його національний колорит [Зорівчак; с.137].

Контекстуальне розтлумачення реалій – це метод відтворення семантико-стилістичних функцій реалій, який пов'язаний з цілісністю художнього тексту і полягає у роз'ясненні суті реалій у найближчому контексті [20; ст.137]. Іноді контекстуальне пояснення реалій включає дескриптивну перифразу або гіперонімічне перейменування. В українській мові є лексема "сват", яку перекладач переклав як "relatives" [20; ст.139].

Ситуативний відповідник – це спосіб перекладу, коли еквівалентну ситуацію, семантику реалії, денотативну, конотативну, зокрема національно-культурну, можна відтворити на рівні мовлення оказійним відповідником. [20; ст.139]. Головним орієнтиром пошуку таких відповідників є контекст. Зорівчак також зазначає, що "за допомогою ситуативних відповідників перекладач може не тільки вибрати оптимальний варіант, але й внести різноманітність у переклад однієї і тієї ж реалії оригіналу, щоб всебічно охарактеризувати її" [20; ст. 139]. Наприклад, в оповіданні Марка Вовчка "Козачок" слово "свати" перекладач Скрипник М. переклала "young men" [68; ст.16].

В китайському перекладознавстві основними прийомами перекладу реалій є: транскрипція, калькування, описовий переклад, приблизний переклад, функціональний аналог, також змішані способи (транскрипція і калька, транскрипція і пояснення, калька і пояснення) [2, 50]. Вибір між способами і варіантами перекладу реалії залежить від контексту, мовної ситуації, а також компетентності перекладача.

Як показує практика, одним з найбільш ефективних перерахованих способів можна вважати описовий спосіб перекладу і транскрипцію. Це своєрідні "кінцеві" варіанти перекладу реалії, що відображають особливості її сприйняття носіями різних культур.

Отже, в перекладознавстві запропоновано відносно велику кількість методів передачі реалій від транскрипції і транслітерації до перекладу. Для вибору найбільш влучного способу передачі реалії необхідно провести аналіз контексту, спробувати знайти відповідника чи приблизний еквівалент в мові перекладу.

Висновки до розділу 1

Наше перше завдання полягало в обґрунтуванні поняття *"реалія"* та проаналізувати різноманітні класифікації реалій. Нами було проаналізовано велика кількість визначень, та найбільш чітким є визначення, що подали Влахов С. та Флорин С.. Вони вважають, що "реалії – це слова і словосполучення народної мови, які відображають найменування предметів, понять, явищ, характерних для географічного середовища, культури, матеріального побуту або суспільно-історичних особливостей народу, нації, країни, племені, і які, таким чином, постають носіями національного, місцевого або історичного колориту; точних відповідників на інших мовах такі слова не мають, а тому вимагають особливого підходу".

Розглянувши і проаналізувавши теоретичні напрацювання з теми дослідження безеквівалентної лексики та реалій, зокрема, ми дійшли таких висновків:

- поняття *"безеквівалентної лексики"* є найширшим за своїм змістом. Реалії входять в систему безеквівалентної лексики як самостійне коло слів;
- реалії можуть одночасно стосуватися кількох лексичних категорій;
- основним критерієм відмінності реалії від інших класів лексичних одиниць є її національне та (або) часове забарвлення.

Розглянувши різні класифікації реалій, що були запропоновані різними вітчизняними і зарубіжними вченими, ми зробили висновок, що в літературі найбільше утвердився спосіб групування реалій за тематичним принципом. Основним критерієм визначення реалій є семантичний фактор, тому, щоб зробити систематизацію реалій, потрібно виходити з екстралінгвальних факторів тематичних асоціацій. Семантичний фактор виявляється у зіставленні лексики однієї мови із з лексико-семантичною системою іншої мови. Реалії – це слова з національно-культурною специфікою, тому викликають багато труднощів при перекладі.

У лінгвістичній літературі термін *"реалія"* використовується для позначення слова-реалії, а також предмета-реалії, а також позначає елемент лексики тієї чи іншої мови. Варто зауважити, що у нашому дослідженні ми вживаємо лише поняття *"етнокультурні реалії"*. Ми вважаємо, що ця категорія є більш широкою, вона включає в себе етнографічні та суспільно-політичні реалії. Етнокультурні реалії ввібрали в себе своєрідне бачення навколишньої дійсності, яке є особливе для певного народу (етносу) і концентрує в собі їхнє історико-національне бачення світу. Таким чином, під поняттям *"етнокультурні реалії"* ми розуміємо *предмети та явища, а також слова та словосполучення, що їх позначають, притаманні певній нації, які були створені в різні історичні періоди, і являються невід'ємною частиною культури того чи іншого народу. Інакше кажучи, етнокультурні реалії – це явища, поняття, предмети, притаманні певній нації та мові, але чужі для мови перекладу.*

Фактичний матеріал показав, що реалії мають власні структурні особливості. Їх поділяють на реалії у формі простого слова, у формі похідного слова, у формі складного слова.

Отже, нами було вирішено одне з поставлених завдань, а саме уточнення поняття *"етнокультурна реалія"*.

РОЗДІЛ 2 МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОГО АНАЛІЗУ РЕАЛІЙ

Не дивлячись на те, що у теперішньому перекладознавстві представлені різноманітні методи дослідження перекладу, вся увага лінгвістів і перекладознавців зосереджена на культурних аспектах і на сам контекст перекладного твору. Цим самим акцентується увага на тому, що переклад є важливим засобом комунікації між різними мовами. Найголовніша причина, чому переклад наділений таким інтересом, є світова глобалізація. Разом з тим як відбуваються її процеси, стали очевидними недопрацювання в різних сферах комунікацій між культурами, які потребують подальшого аналізу. Але з іншої сторони також проводяться різноманітні дослідження, які вивчають етнічну і культурну ідентичність певного народу. В результаті, багато перекладознавців почали вивчати безеквівалентну лексику і реалії, щоб проаналізувати і дослідити їхню перекладність (або неперекладність), способи і особливості їх відтворення на мову перекладу, проблеми культурної ідентичності в перекладному тексті тощо.

2.1. Проблема визначення поняття "реалія" в перекладознавстві

Термін "*реалія*" вперше вжив Федоров А. В., під яким він розумів слова, що позначають національно-специфічні реалії суспільного життя і матеріального побуту [68; ст.105]. Зорівчак Р. П. у своїй праці "Реалія і переклад" вивела визначення реалії як "монолексемні і полілексемні одиниці, що вміщують як основне лексичне значення традиційно закріплений комплекс країнознавчої інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови сприймача" [20, ст. 58].

Визначення реалії, що подані в довідковій літературі (енциклопедіях, словниках) відрізняються між собою. В деяких лексикографічних джерелах "реалія" подається як щось матеріальне, що належить до надбань культури. Наприклад, в тлумачному словнику української мови Калашника "*реалія* – це річ,

що існує матеріально. Предмет матеріальної цінності". [91; ст. 230.] В "Літературній енциклопедії термінів і понять" (2001) подано таку дефініцію реалії: "реалія (від пізньолатинського *realis* – "суттєвий", "дійсний") – предмет, явище, поняття (в т. ч. міфологічне), яке належить, культурі, історії, побутовому ладу різних народів, держав, згадування якої в тексті художнього твору дозволяє підкреслити специфіку і самобутність життя і свідомості цього народу" [103; 535]. До реалій відносяться також слова і словосполучення, які позначають схожі предмети, поняття, явища, а також прислів'я, приказки, приповідки, афоризми, які лінгвістично підсилюють національну, суспільно-історичну, культурну специфіку, відображену в літературі. Реалії служать "речовими доказами", прикметами місця і часу дії в художньому творі і акцентують значимість цих прикмет.

В енциклопедії української мови "реалія (походить від пізньолат. *realis* дійсний, фактичний) – слово, що називає поняття, об'єкт, явище, характерні для етнокультурного, суспільно-історичного або повсякденного життя національної чи етнографічної спільноти". Термін виник і сформувався у перекладознавстві в 1940-1950 рр. Реалія виявляє себе в контексті міжмовного (міждіалектного) й міжкультурного зіставлення. У словниковій статті вказано, що в межах національної мови можна говорити про регіональні чи етнографічні реалії, наприклад, *кептар*, *крисаня*, *полонина*, *трембіта* сприймаються як етнографічно забарвлені реалії тими українцями, що живуть поза межами карпатського регіону. Частина реалій є водночас етнокультурними унікаліями, що побутують тільки в одній національній мові. Належність таких одиниць до розряду реалій не залежить від порівнюваної мови. Це насамперед етнографізми та історизми (*гопак*, *запорожець*, *кобзар*, *коломийка*, *кошовий*, 狗不理 gǒubùlǐ "гоубулі" (назва баоцзи в м. Тяньцзінь), 唐 táng "Тан" (династія), 皇后 huánghòu "імператриця"), суспільно-політична лексика (*Верховна Рада*, *гривня*, *тризуб*, 全国人民代表大会 quánguó rénmin dàibiǎo dànhuì "Всекитайські збори народних представників", 人民 fēi rénminbì "женьмінбі" (китайський юань), назви національних страв, напоїв,

предметів одягу (*борщ, вареники, горілка, 旗袍 qíráo "ціпао" (маньчжурське традиційне плаття), 饺子 jiǎozi цяоцзи (пельмені), 茅台 máotái "маотай" (ароматна горілка)*) тощо. З часом деякі реалії можуть втрачати національний колорит і переходити в розряд інтернаціоналізмів (*долар, кока-кола, спагеті, 元 уіап "юань", 风水 fēngshuǐ "фен-шуй", 功夫 gōngfu "кунфу", 豆腐 dòufu "тофу" та ін.*).

В "Літературній енциклопедії" Луначарського А.В. реєстрового слова "*реалія*" не було, а в оглядовій статті про переклад Смирнов О.О. пишучи про необхідність передати колорит епохи, згадував про "специфічні терміни та вирази (титули, назви посад, предметів, що не мають у нас точної аналогії)".

В "Короткій літературній енциклопедії" термін "*реалія*" подається так: "Реалія (від пізньолат. *realis* — речовий) — предмет, характерний для історії, культури, побуту, життя того чи іншого народу, країни, що не зустрічається в інших народів. Реалія — також слово, що позначає такий предмет, поняття, явище; також словосполучення (звичайно фразеологізм, прислів'я, приказка, примовка), що включає такі слова". Таке саме визначення реалії ми знайшли в "Літературному енциклопедичному словнику" 1987 р. На нашу думку, воно розкриває парадоксальну властивість реалій: як культурний та історичний факт вони об'єктивно існують у конкретній мові зовсім незалежно від інших мов. Однак, розкрити особливості цих слів як носіїв культури певного народу можна лише через призму міжнаціональних і міжмовних культур. Проте, якщо дивитися на реалію як термін перекладознавства у наведеному визначенні є неточності: не кожний фразеологізм, у складі якого є реалія (на зразок укр. *поратися біля печі* — "варити"), сам є реалією; за формою, прислів'я — переважно речення, а не словосполучення; реалії — часто атрибут побуту і, відповідно, властиві мові не одного, а кількох народів, споріднених передусім генетично, а також культурно-історично.

В "Словнику лінгвістичних термінів" Ахманової О.С. вказано: "реалії лат. *realia*. 1) в класичній граматиці різноманітні фактори, які вивчає зовнішня лінгвістика, такі як державний устрій певної країни, історія і культура, певного

народу, мовні контакти носіїв певної мови і т. п. з погляду їх відображення у певній мові. 2) предмети матеріальної культури". На думку Зорівчак Р.П. цінним у цьому визначенні є акцент на важливість зовнішніх зв'язків реалії. Але поза увагою Ахманової О.С. залишається вивчення реалій методами внутрішньої лінгвістики.

У шеститомному академічному українсько-російському словнику термін "реалія" подається з позначенням "наук." та ілюструється реченням з праці Кундзіча О.Л. про художній переклад, де є згадка, що реалії, як правило, не перекладаються [31; ст.167].

У словнику української мови реалія [від лат. *realis* – речовий], книжн. 1. Предмет, річ, явище, що існують у дійсності. Найменування реалій; Національні реалії. 2. Наявна обстановка, дійсність. Реалії сьогодення.

У "Великому тлумачному словнику української мови" і словнику іншомовних слів подається однакове визначення реалії: реалія [нім. *realie*] – предмет, річ, а також явесь явище, подія, процес, що існують у реальному житті. А в "Малій літературній енциклопедії" 2013 року визначення реалії не подається.

Отже, реалії – це предмети, характерні для історії, культури, побуту, життя того чи іншого народу, країни, що не зустрічається в інших народів, а також слова чи словосполучення, що позначають такий предмет, поняття, явище.

2.2. Реалія в українській мові з позиції китайської лінгвокультури

Як зазначає Гумбольдт В. Ф. кожна культура національна, її національний характер виражений в мові за допомогою особливого бачення світу. Тому незважаючи на те, що мова та культура є самостійними явищами, вони тісно взаємодіють одне з одним у своєму розвитку і синхронному співіснуванні. "З однієї сторони, мова є однією з основних форм реалізації національної культури і найважливішим компонентом національної культури; а з іншої сторони, культура є конотацією мови, і в усьому світі багатовікова і міцна національно-культурна конотація будь-якого народу відбивається в даній мові" [4, ст. 273].

Особливе місце тут належить забарвленій лексиці, із національно-культурною семантикою.

"Під час зіставлення мов і культур в мові виділяються елементи, які співпадають (еквівалентна лексика) і які не співпадають (безеквівалентна лексика)" [10, ст. 5]. Наведемо приклади еквівалентної лексики в форматі таблиці:

Таблиця 1.

Еквівалентна лексика у китайській і українській мовах			
Китайська мова	狐狸	左边/右边	花
Українська мова	Лисиця	лівий/правий	квіти

Ієрогліфи 狐狸 "лисиця" в китайській мові і слово *лисиця* в українській мові символізують не тільки лицемірство, хитрість, але й розум. Ієрогліфи 左边/右边 "лівий/правий" у китайській мові, крім номінативної функції, ще наділені загальним соціальним сенсом, тобто означають представників лівих і правих політичних партій, а також представників відповідних течій, наприклад 左党 "ліва партія"/ 右党 "права партія".

Термін "*безеквівалентна лексика*" зустрічається у багатьох лінгвістів, які вивчали проблеми мови, культури і перекладу (Верещагін Е. М., Костомаров В. Г., Влахов С., Флорін С., Бархударів Л. С., Комісарів В. Н. та ін.).

Верещагін Е. М. і Костомаров В. Г. визначають шар безеквівалентної лексики як "слова, зміст яких неможливо зіставити з будь-якими іншомовними і лексичними поняттями" [5, с. 56]. Влахов С. і Флорин С. дають свою дефініцію "лексичні одиниці, не мають перекладацьких еквівалентів в мові перекладу" [8, с. 51].

Відомо, що в національній мові *безеквівалентна лексика* займає невеликий відсоток словникового складу. Проте без її знання неможливо говорити про оволодіння іноземною мовою на рівні носія цієї мови. Поняття "*безеквівалентна лексика*" найбільш широке за своїм змістом. В її складі містяться слова, значенню яких може бути виділена особлива частина, що

відображає зв'язок мови і культури і яка називається культурним компонентом семантики мовної одиниці. До таких слів, перш за все, відносяться "слова-реалії".

Наприклад, в китайській мові слово 气功 "Цігун" позначає китайську гімнастику, дихальні вправи в китайській медицині. Слово 火锅 "Хого" (китайський самовар), що позначає китайський традиційний посуд для приготування різних страв, має два денця і вбудовану жаровню для розігріву. Але в українській мові такі слова відсутні. З іншого боку, в українській мові слово *кентар* позначає верхній одяг без рукавів, який одягають поверх сорочки зазвичай. У китайській мові це слово відсутнє.

В китайській мові замість терміну «слово-реалія» використовуються такі терміни: 1) 文化词语 “культурні слова”; 2) 国俗词语 “слова національної традиції”. У працях 黄金贵 Хуан Цзінгуй (1993), 常敬宇 Чан Цзінюй (1995), 苏宝荣 (1996), 王国安 (1996) розглядаються 文化词语 “культурні слова”. Інші китайські лінгвісти 王德春, 梅立崇 приділяють особливу увагу 国俗词语 “слова національної традиції”.

У мовознавстві поняття "*реалія*" було вперше запропоновано російським філологом і перекладачем Федоровим А. В. "... термін позначає національно-специфічний об'єкт або явища в теорії і практиці перекладу" [11, с. 26]. Для того, щоб зрозуміти термін "*реалія*" необхідно зупинитися на його визначенні, уточнити його основні особливості:

- в "Словнику лінгвістичних термінів" Ахманова О. С. визначає термін "*реалія*" (lat. *Realia* – "дійсний") як: "1) різноманітні фактори, що вивчаються зовнішньої лінгвістикою, такі як державний устрій даної країни, історія та культура даного народу, мовні контакти носіїв цієї мови і т.п. з точки зору їх відображення в даній мові; 2) предмети матеріальної культури "[1, с. 381];

- Бархударов Л. С. дає визначення поняттю реалій: "... це слова, що позначають предмети, поняття і ситуації, яких не існує в практичному досвіді людей, що говорять на іншій мові "[3, с. 95];

- Влахов С. і Флорін С. виділяють реалії в особливу категорію засобів вираження: "реалія – це слова і словосполучення, які називають предмети, явища, об'єкти, характерні для життя, побуту, культури, соціального розвитку одного народу і малознайомі або чужі іншому народу, виражають національний і (або) часовий колорит "[9, с. 48];

- за визначенням Томахіна Г. Д., реалія – це "назви властивих лише певним націям і народам предметів матеріальної культури, фактів історії, державних інститутів, імена національних і фольклорних героїв, міфологічних істот і т.д. "[10, с. 4];

- на думку Шаклеїна В. М., існує двояке розуміння реалії: "предмет-реалія" і "слово-реалія". Під "реалією-предметом" розуміються поняття, явище, характерне для історії, культури, устрою життя того чи іншого народу і не зустрічається в іншого народу; "Реалія-слово" позначає мовні одиниці, такі явища, предмети і поняття, а також прислів'я, афоризми та фразеологізми [14, с. 55].

В цілому реалія є дуже складне матеріальне, мовне, граматичне і лексичне поняття. З огляду на все вищевикладене, ми робимо висновок про те, що чіткого розуміння і визначення цього терміна не існує. Головну увагу звертається на зіставлення визначень "слово-реалія" в російській мові і 文化词语 "культурні слова" і 国俗词语 'слова національної традиції' в китайській мові.

Для вияснення походження 文化词语 "культурних слів" необхідно назвати працю американського лінгвіста Найди Ю. Toward "Science of Translating" ("До науки перекладу") (1964), в якій автор з позицій динамічної еквівалентності ділить іменники на 3 групи: 1) "equivalent" "еквівалентна" 2) "equivalent-lacking words" "безеквівалентна лексика", 3) "culture-bound words" "культурно-специфічні слова" [Юджин Найда]. Базуючись на класифікацію іменників Найди Ньюмарк Ю. ввів поняття "культурні слова", поділив лексику на "звичайні слова" і "культурні слова"[Ньюмарк].

В 1980 році китайський лінгвіст і педагог 许国璋 Сю Гочжан в журналі "现代外语" (Сучасна іноземна мова) (1980) опублікував статтю "Culturally-Loaded

Words and English Language Teaching" (Культурно-навантажені слова і викладання англійської мови). В ній він вперше представив термін Culturally-Loaded Words "культурно-навантажені слова", під яким пояснюється слово, яке позначає предмет, який існує в різних культурах. Але в зв'язку з різними культурними відмінностями одне і теж саме слово може мати характерне тільки для цієї культури значення [许国璋]. Стаття Сюй Гочжан вплинула на подальші дослідження.

В 1987 році китайський вчений 王环 Ван Хуань опублікувала статтю "由编汉英语双解词典所看到词语释义问题" (Семантичні проблеми в редагуванні англійсько-китайського словника). На основі теорії Найди і Ньюмарка вона продовжила дослідження 文化局限词 культурно обмежені слова і безеквівалентна лексика. Її основні положення можна звести до наступного:

- 1) 文化局限词 "культурно обмежені слова" позначає лексику, яка є культурним продуктом і не має відповідного перекладу в іншій мові;
- 2) 非对应词 "безеквівалентна лексика" тісно пов'язана з культурним фоном людей, які говорять на одній мові.

Ван Хуань запропонувала два терміни: 文化局限词 культурно-обмежені слова і 非对应词 безеквівалентна лексика і виявила їх семантичні відмінності.

В 1990-ті роки лінгвокультурна проблема у китайських вчених викликала постійний інтерес. Термін 文化词语 "культурні слова" дослідили лінгвісти 黄金贵 Хуан Цзінгуй (1993), 常敬宇 Чан Цзінюй (1995), 苏宝荣 (1996), 王国安 (1996), 梅立崇 (1993). Вони вважають, що термін 文化词语 має культурне значення: емоційне забарвлення, метафоричне значення слова, символічне значення і ін. Подібна лексика, ймовірно, відсутня або має відмінності в іншій мові, тобто її неможливо прямо перекласти.

Як зазначає 黄金贵 і 常敬宇 потрібно подивитися на визначення меж 文化词语 з точки зору культурного значення слова. Враховуючи нерівномірне відношення між мовою і культурою, Хуан Цзінгуй у роботі 《古代文化词考论》

(Дослідження і аргумент древніх культурних слів) виділяють дві лексичні групи: 文化词语 通义词语 Звичайні слова. Він пише, що "有不同程度文化意义者, 为文化词语; 若而至无者, 为通义词语" (культурні слова, які позначають лексику з культурним значенням різних ступенів; а звичайні слова не мають культурного значення).

На думку Чан Цзінюй, різниця між культурними і звичайними словами полягає в тому, що культурні слова несуть в собі чітку культурну інформацію і зберігають культурні смисли. Наприклад, 小康 означає середню заможність; 阴阳 має значення 1) жіноче (негативне) і чоловіче (позитивне) начало в природі; 2) філософська школа їнь/ян (дуалістична натурфілософська школа, яка розглядає всі явища з точки зору космогонічних сил їнь і ян) 通义词语 звичайні слова не виражають національну культуру і містять ясну культурну інформацію.

Необхідно відзначити, що Су Баожун, аналізуючи відношення сигніфікативного і культурного значення слів, вважає, що існує три їх види:

1) До 非文化词语 відносяться слова, які тільки містять сигніфікативні значення, але культурні значення відсутні. Наприклад, гора, вода, птиця, стіл, стілець і т.ін.

2) До 文化词语 культурних слів відносяться слова, які тільки містять культурні значення, але сигніфікативні значення відсутні. Наприклад, 秦晋 "традиційно пов'язані узами правлячі роди; в переносному значенні: шлюбний союз, 赋闲 має два значення: бути дома без роботи або жити дома після відставки, і т.ін. Культурні слова спеціально створені для вираження культурного смисла;

3) Існує розряд слів, приналежність яких до культурних слів необхідно визначити в конкретній ситуації. Так, наведемо приклад культурного слова 黄 "жовтий" в китайській мові.

На думку Су Баожун вихідне значення слова 黄 жовтий, культурне значення – жовтий. Слово 黄 означає жовтий колір. В феодальному суспільстві

слово 黃 жовтий позначає владу імператора, наприклад, 皇帝 один із п'яти легендарних імператорів; 2) означає жовту пресу.

В 1990 році на відміну від вищезгаданих вчених 王德春 створив нову китайську лінгвістичну дисципліну " 国 俗 语 义 学 " "китайське лінгвокраїнознавство" і представив новий термін 国 俗 词 语 "слова національної традиції" під впливом радянських лінгвістів. Він вважає, що 国 俗 词 语 мають відношення до політики, економіки, історії, культури, звичаїв. Вони мають національну специфіку, але не мають еквівалентів в іншій мові. [王德春; с.31].

Ван Дечунь зробив свій внесок у розвиток дисципліни 国 俗 语 义 学 "китайського лінгвокраїнознавства": по перше, він провів теоретичні дослідження цієї дисципліни; по друге, склав 国 俗 词 典 "китайський лінгвокраїнознавчий словник".

1) "Безеквівалентна лексика" – слово зображає предмет і поняття, яке не має еквівалентів в інших мовах, наприклад, 太极拳 "тайцзіцюань" означає вид китайської спортивної боротьби; 四 化 "чотири модернізації", скорочення політики модернізації в чотирьох областях: сільському господарстві, промисловості, обороні і науці.

2) "Фонова лексика" – слова мають національно-культурне забарвлення. До прикладу слово 竹子 бамбук, що символізує сильну духом і благородну людину.

3) "Конотативна лексика" – слова наділені особливим історичним і культурним фоном. Наприклад, слово 红豆 "абрус молитовний" символізує розлуку закоханих.

4) До "ідіом" належать фразеологізми, прислів'я, приказки, стійкі словосполучення, афоризми і ін.. Наприклад, фразеологізм 守 株 待 兔 дослівно перекладається як "сторожувати пень в очікуванні зайця", а означає "виглядати над морем погоди".

5) Звичний мовленнєвий етикет, наприклад, 哪里哪里 , що є ввічливою фразою "ну що ви", яка є ввічливою відповіддю на комплімент чи похвалу.

6) Слова, які означають імена людей, із сильним стилістичним значенням. Наприклад, 诸葛亮 є втіленням "мудрець".

7) Багатозначні слова з культурним значенням, тобто слова, які зв'язані з історією, культурою, звичаями і побутом народу. Наприклад, 粽子 "цзунци" означає: 1) свято початку літа, свято подвійної п'ятірки, свято човнів-драконів (святкується 5 місяця 5 числа за місячним календарем, зазвичай виходить в червні); 2) страва із липкого рису із різноманітними начинками в бамбуковому листі; 3) відому історію про китайського поета 屈原 (Цюй Юань). Коли вороги захопили столицю його держави, поет написав поему і втопився у ріці. Місцеві люди його поважали, тому почали у воду кидати оберемки рису, щоб риба і водяний дракон не їли його тіло, а їли рис [Ван Дечунь; с.10].

梅立崇 (Мей Лічунь) продовжив ідеї Ван Дечунь і запропонував визначення 国俗词语 "слова національної традиції": слова неможливо перекласти на іншу мову або важко знайти повного відповідника (тобто безеквівалентна лексика або неповно еквівалентна лексика) [Мей Лічунь; с.33].

Отже, розглянувши визначення Ван Дечунь і Мей Лічунь можна точно визначити термін 国俗词语 "слова національної традиції", яка мають відношення до політики, економіки, історії, культури, звичаїв, мають національну специфіку, тобто можуть містити смисл національних традицій цього народу, які неможливо перекласти на іншу мову, або важко знайти відповідник, який буде повністю відповідати.

2.3. Методика аналізу лексико-семантичних особливостей реалій в китайських перекладах творів Шевченка Т.Г.

Для визначення лексико-семантичних особливостей слів-реалій і адекватного дослідження способів їх перекладу було використано ряд загально мовознавчих методів.

Описовий метод. Застосовуючи цей метод ми виділяли морфеми, лексеми слів у словах-реалія і вивчали особливості їхнього перекладу на китайську. Ми розглянули поняття реалій та їхні характерні риси.

Дедуктивний метод – це метод, який базується на дедукції. Завдяки дедуктивному методу ми від загальних тверджень дійшли до конкретних умовиводів. Ми застосовували його для окреслення впливу реалій на читача та визначення його функцій у художній літературі, а також виокремлення прийомів перекладу, які застосовуються при передачі реалій.

Індуктивний метод у мовознавстві – це метод узагальнення результатів окремих спостережень (шлях від конкретного до загального). Ми проаналізували праці видатних теоретиків перекладознавства, які вивчали реалії у системі безеквівалентної лексики, вивчили визначення *реалій* і особливості їх перекладу. Ґрунтуючись на індуктивний метод ми узагальнили визначення поняття реалії узагальнили все у висновках.

Метод контрастивного аналізу (зіставний) – полягає у зіставленні українського і китайського варіантів творів Шевченка Т.Г., для вияву спільного і відмінного на лексико-семантичному рівні.

Метод сегментації тексту – полягає у розподілі тексту на окремі сегменти для вибору реалій, їхньому умовному кодуванні, що створює певні опорні пункти для оформлення перекладу.

Етимологічний метод – сукупність прийомів, які були спрямовані на розкриття походження певних слів.

Метод суцільної вибірки – забезпечив підбір слів-реалій в перекладних творах.

Порівняльно-перекладознавчий аналіз – зіставлення оригінального українською мовою з текстами перекладів китайською мовою. Таке зіставлення дозволило дослідити наскільки близькі на рівні змісту оригінал і переклад та визначити прийоми, завдяки яким у перекладі досягнуто динамічну еквівалентність.

Критичний дискурс-аналіз – це структурно-семіотичне дослідження інтерпретації різних текстів чи висловлювань як продуктів мовленнєвої діяльності людей, які здійснюються в конкретних суспільно-політичних обставинах та культурно-історичних умовах. У нашому дослідженні ми використовували метод *дискурс-аналізу* для вивчення мовних форм та мовленнєвих функцій, що використовуються у письмовому мовленні. Нашою метою було зв'язувати реалізацію мовних особливостей слів-реалій у китайському художньому дискурсі.

Застосувавши перелічені вище методи, ми вибрали в тексті етнокультурні реалії, дослідили основні прийоми передачі їх на китайську мову на лексичному рівні. Завдяки використанню різних методологічних аналізів, ми дійшли висновку, що безеквівалентна лексика це найширша категорія, а етнокультурні реалії входять її систему.

Висновки до розділу 2

Отже, перспективою подальших досліджень вважаємо дослідження різних способів перекладу слів-реалій з точки зору їх ролі в художньому тексті.

Аналізуючи визначення "реалія" в українській мові і дефініції 文化词语 "культурні слова" та 国俗词语 "слова національної традиції" в китайській мові, ми зробили наступні висновки:

1) Як український термін "реалія", так і китайські терміни 文化词语 "культурні слова" та 国俗词语 "слова національної традиції" відіграють ключову роль в процесі розвитку філології, лінгвокраїнознавства, лінгводидактики, перекладознавства та ін..

2. Серед визначень китайських та українських лінгвістів виявили спільні риси: культура, особливості, культурне значення, специфічність, народ, національні звичаї.

3. При зіставленні китайських термінів 文化词语 "культурні слова" та 国俗词语 "слова національної традиції" помітили їх відмінності. Китайські дослідники зробили висновок, що 文化词语 "культурні слова" містять емоційне забарвлення, колорит стилю мови, метафоричні, символічні компоненти слів., які відносяться до культурного значення. Зміст лінгвокультурного значення є важливим стандартом для визначення "культурних слів". А 国俗词语 "слова національної традиції" мають відношення до політики, економіки, історії, культури, звичаїв і мають національну специфіку.

4. Щодо питання про відношення української "безеквівалентної лексики" та "реалій", 文化词语 "культурні слова" та 国俗词语 "слова національної традиції" китайські і українські лінгвісти вважають, що найбільш широким за своїм змістом є поняття безеквівалентної лексики і реалії входять в рамки безеквівалентної лексики.

5. Для перекладознавчого аналізу реалій було застосовано описовий метод, завдяки якому ми розглянули реалії та визначили характерні для них риси;

дедуктивний метод, застосування якого допомогло нам окреслити вплив реалій на читача та визначення їх функцій у художній літературі, а також виокремити прийоми перекладу, які застосовуються при передачі реалій; індуктивний метод ми застосували для узагальнення визначення поняття *реалії*, а також для узагальнення аналізованої інформації у висновках; на основі методу аналізу ми обґрунтували опрацьований нами матеріал; метод синтезу допоміг розглянути складові поняття "*реалії*" у сукупності та взаємодії із літературою та культурою; контекстологічний аналіз був застосований для з'ясування значення реалій у художній літературі.

РОЗДІЛ 3 ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ЕТНОГРАФІЧНИХ РЕАЛІЙ У ТВОРАХ ШЕВЧЕНКА Т.Г.

Перш ніж перейти до аналізу практичних прийомів перекладу етнокультурних реалій, варто зазначити, що однією з основних умов вдалого перекладу є знання і розуміння перекладачем фактів об'єктивної дійсності, точне розуміння тексту оригіналу. Крім знань мови, перекладач повинен в достатній мірі володіти екстралінгвістичними (фоновими) знаннями, оскільки, як нами було з'ясовано в першому розділі нашого дослідження, лише обізнаність у фоновій інформації вихідної мови може гарантувати перекладачеві успішне і достовірне відтворення реалій.

Як уже зазначалося, реалії вихідної мови, що позначають предмети і явища культури носіїв цієї мови, в перекладознавстві прийнято зараховувати до безеквівалентної лексики, складовою якої є реалії. Характерною рисою є те, що вони не мають регулярних відповідників в інших мовах. Проте відсутність еквівалента в чужій мові аж ніяк не означає, що *реалію* не можна передати. Перекладацька практика виробила низку прийомів, за допомогою яких можлива адекватна передача значень *реалій*.

У цьому підрозділі розглядаються способи перекладу етнокультурних реалій.

3.1. Застосування транскрипції/транслітерації

Перед тим як розпочати опрацювання і аналіз способів перекладу реалій, потрібно зауважити, що важливою умовою правильного перенесення реалій в іншу мову є розуміння оригінального тексту, знання на високому рівні фактажу об'єктивної реальності. Також варто зазначити, що без належних фонових знань перекладач не зможе точно і влучно передати національно-забарвлену лексику.

Незважаючи на те, що реалії входять до "безеквівалентної лексики", що означає відсутність відповідних лексичних одиниць у мові перекладу, протягом

десятиліть практики і досліджень в перекладознавстві сформувалися адекватні способи передачі значень реалій.

Приєм транслітерації/транскрипції активно використовується під час перекладу етнокультурних реалій у поемах Шевченка Т.Г., особливо для відтворення власних назв з області історії, географії, культури (а також для імен, прізвищ, прізвиськ, назв пісень). Цей спосіб перекладу передбачає передачу лексичної одиниці шляхом відтворення її літературного або звукового складу за допомогою літер. Зорівчак Р.П. зазначала, що в "контексті слів рідної мови транслітероване слово виділяється як чуже, надає предмету, який воно позначає, конотацій небуденності, оригінальності" [19, ст. 93].

Федоров А.В. зазначав, "не існує такого слова, яке не можна було б перекласти на іншу мову, хоча б описово" [68; ст. 161]. Транслітерація ж потрібна в той момент, коли важливо зберігати лаконічність певного значення, відповідно до того яким є слово у мові оригіналу, і разом з тим підкреслити специфічність певного поняття, якщо немає точного відповідника у мові перекладу.

Необхідно завжди аналізувати чи буде доречно застосувати транслітерацію, тобто наскільки важливо передати специфічність тієї чи іншої реалії. Якщо нема такої потреби, то використання транслітерації може стати зловживанням вживання іншомовних запозичень. В результаті може призвести до засмічення рідної мови.

Перекладачі досить часто вдаються до транскрипції і транслітерації .У своїй праці "Реалія і переклад" Зорівчак Р.П. пише, що "єдиний різновид реалій, який неминуче треба подавати у національній подобі, – це антропоніми та топоніми" [19; ст.98].

У китайських перекладах Шевченка Т.Г. часто зустрічаємо транслітеровані антропоніми Катерина 卡泰林娜 kǎ tài lín nà, Катря 卡特妮娅 kǎ tè nī yà, Катруся 卡特鲁霞 kǎ tè lǔ xiá, Івась 伊瓦斯.

Антропоніми козаків: Іван Підкова 伊万 yīwàn, ·波德克瓦 yīwàn bōdé kè wǎ, Трясило 特里亚西洛 teliyaxiluo zhandouzhe, Наливайко 纳利瓦伊科

naliwayike, Кравчина 克拉夫钦纳 kelafuqinna, козак Павлюга 哥萨克巴甫柳迦 bafuliujia.

Розглянувши переклад власного імені *Іван Підкова*, помітно, що перекладач перекладав з російського варіанту "*Іван Подкова*".

Власні імена переважно відтворюються за допомогою транслітерації. Ми можемо спостерігати на прикладі передачі імен.

Не слухала **Катерина**,

Ні батька, ні неньки,

[107; ст.29]

Стоїть **Катря** серед поля,

Дала сльозам волю. [107; ст.38]

Отаке-то лихо, бачите, дівчата.

Жартуючи кинув **Катрусю**

москаль [107; ст.38]

卡泰林娜既不听父亲的话，

也不听母亲的话， [108; ст.46]

卡特妮娅孤独地站在田野中间，

尽情地哭泣伤悲。 [108; ст.64]

姑娘们，瞧着吧，这是多么不幸。

军官玩弄了卡特鲁霞一阵，

就把它扔掉。 [108; ст.63]

Варто зауважити, що у творі немає уніфікованої системи транслітерації українських букв на китайську мову, зокрема, у слові "*козак*" буква "к" передається китайським звуком "gē", а в імені *Катерина*, *Катря*, *Катруся* перекладач використовує звук "kǎ".

Лучче ж поміркую,

Де то моя **Катерина**

З **Івасем** мандрує. 107; ст.194]

这时候我的卡泰林娜和伊瓦斯，

正在什么地方漂泊流浪。 [108; ст.145]

Обізвавсь козак **Павлюга**

За нею полинув!

Обізвавсь **Тарас Трясило**

Гіркими сльозами: [107; ст.194]

哥萨克巴甫柳迦相继奋起，

继他之后向敌人猛冲！

塔拉斯·特里亚西洛又站了起来，

他留着痛苦的眼泪高叫： [108; ст.78]

Також зустрічаємо у текстах і топоніми: Бровари 布罗瓦里 buluowali, Дніпро 第聂伯河 diniebohe, Дунай 多瑙河 duonaohе, Лиман 利曼 liman, Трубайло 特鲁巴伊罗 telubayiluo та ін.

В даному уривку є топонім Бровари, який на китайську мову передається транслітерацією 布罗瓦里 buluowali.

В **Броварях** спочила та синові
за гіркого **медяник** купила.
[107 ст. 37]

在布罗瓦里休息了一会儿，
就用那个可怜的小钱，
买了个蜜糖饼子给自己的小乖乖。
[108; 220]

Од Лимана до **Трубайла**
Трупом поле крилось.
Ізнемігся **козаченько**
[107; ст.194]

从利曼一直到特鲁巴伊罗
田野里盖满了尸体。
这时候哥萨克人筋疲力竭[108; ст.79]

Реве та стогне **Дніпр** широкий
Сердитий вітер завива,
[107; ст.17]

辽阔的**第聂伯河**在喧吼，呻吟
激怒的狂风在空中呼啸、吹荡
[108; ст.19]

Транслітерація/транскрипція сприяють перенесенню читача в реальність іншої мови, а не перекладають лексику. Крім того, в перекладених творах зустрічаються такі транслітерації/транскрипції слів, як: *гетьман, запорожці, кобза, кобзар, козак, отамани*. Розглянемо детальніше декілька уривків.

Козаками в Україні називали "вільних людей, переважно селян-кріпаків або бідних міщан, що втекли на південь України, де брали участь у визвольній боротьбі проти татаро-турецьких і польських загарбників" [111]. Українську етнокультурну і історичну реалію *козаки* перекладач транслітерує 哥萨克 gēsàkè :

...Аспиде неситий!
Що ти зробив з **козаками**?
[107; ст.194]

...这贪得无厌的恶棍!

在这儿，你是怎么对待哥萨克的？

[96; с.145]

Важливою українською етнокультурною реалією часів козацтва є слово "гетьман". Гетьманами в Україні називали ватажків козацького війська Запорізької Січі. Цю реалію перекладач Ге Баоцюань також передає за допомогою транслітерації "гетьман" 黑特曼 heī tè mǎn:

А мене послали

На столицю з козаками

Наказним гетьманом!

[95; ст.194]

开到那筑有

壁垒的边境防线，

官家委派我当了黑特曼。

[96; ст. 144]

Ми зауважили, що в тексті перекладу біля слова *гетьман* немає виноски-пояснення його значення, тому схильні вважати, що це є недоліком перекладу, адже для реципієнта іншої мови ця реалія є абсолютно чужою.

Наступною цікавою і багатогранною реалією, яка зустрічається у творах Шевченка Т.Г. є реалія *отаман*. Вона багатогранна, тому що має багато значень, адже колись існували різні отамани залежно від функцій: кошові, курінні, , наказні. В енциклопедії української мови подано чітке розмежування обов'язків для кожного із цих звань: «Виборна службова особа у Запорозькій Січі в 16–18 століттях, яка очолювала січову організацію (кошовий отаман) або військово-адміністративну одиницю — курінь (курінний отаман). У випадку, якщо отаман не обирався, а був призначений (наприклад, під час військових походів) його називали наказним отаманом» [104, ст. 523]. Слово "*отаман*" перекладач транслітерував у 阿塔曼 ataman. Внизу на сторінці до слова є примітка, що отаманами в Україні називали командирів козацького полку. Для утворення множини перекладач додає суфікс 们], що позначає множину.

"Отамани товариші,

Брати мої, діти! [95; ст.45]

“阿塔曼们，伙伴们，

我的兄弟们，孩子们”[96; ст.80]

Слово "*кобзар*" перекладач перекладає 科布扎歌手 kebuzha geshou, тобто використовує повну транслітерацію і додавання семантичної морфеми 歌手

"співак". У перекладі реципієнт виділяє основну характеристику "співак", тому не виникає проблем із розумінням реалії.

Ішов кобзар до Києва	一个前往基辅的科布扎歌手,
Та сів спочивати, [95; ст.43]	坐在大路旁边休息, [96; ст.72]

Український музичний інструмент "кобза" перекладач також передає за допомогою повної транслітерації і додавання семантичної морфемі 琴 qín, яка є в складі багатьох назв китайських музичних інструментів. Наведемо приклад з твору "Перебендя":

На могилі кобзар сидить	科布扎歌手坐在荒冢上
Та на кобзі грає, [95; ст.51]	弹着科布扎琴歌唱, [96; ст.92]

Ще одним прикладом транслітерації із семантичною морфемою є переклад української реалії – назви козацької держави "Гетьманщина". У творі подано два приклади перекладу, перший "гетьманщина" як "епоха гетьманів" 黑特曼的时代 heiteman de shidai і другий "Гетьманщина" як "об'єднана держава" 黑特曼统治 heiteman tongzhi.

Наведемо два приклади з твору Шевченка Т.Г. "Тарасова ніч".

Згада козак гетьманщину	哥萨克回想起黑特曼的时代,
Згада та й заплаче! [95; ст.46]	禁不住流泪悲伤! [96; ст.81]

Слово "гетьманщину" перекладач передає шляхом транслітерування морфемі "гетьман" 黑特曼 і додавання слова "епоха" 时代

Була колись Гетьманщина ,	曾经有过黑特曼统治的时代
Та вже не вернеться [95; ст.76]	可是它一去不复还! [96; ст.76]

У китайському перекладі слова "Гетьманщину", перекладач також транслітерує морфему "гетьман" 黑特曼 і додає предметне позначення "об'єднана держава" 统治.

Слово "кравчина" перекладач передає за допомогою транслітерації 克拉夫钦纳 kelafuqinna. "Кравчина" – це назва запорізького козачого війська, яке зібрав Наливайко. Назва має свою історію, і не кожен, хто живе в Україні знає

значення даного терміну, не говорячи вже про іноземців. Тому, ми вважаємо, що в даній ситуації транслітерація не є вдалим способом відтворення реалії. Більш доречно було б в такому випадку застосувати прийом контекстуального перекладу.

Обізвався **Наливайко** –
Не стало **Кравчини!** [109;
ст.44]

纳利瓦伊科揭竿而起 –
克拉夫钦纳已经不在！ [110; ст.77]

Назву української народної пісні "Ой, не ходи, Грицю" перекладач відтворює за допомогою транслітерації імені *Гриць*.

Стане собі під калину,
Заспіває Гриця [107; ст.30]

站在绣球花下面，
低声地把《格里茨》的调儿歌唱。
[108; ст.48]

Отже, китайський перекладач часто вдавався до прийому транслітерації, передаючи українські реалії. Ми навели приклади 20 уривків, де наявні українські етнокультурні реалії. Серед них ми виділили 5 антропонімів, 4 козацькі антропоніми, 5 топонімів, 7 козацьких реалій. Всі ці реалії ми відносимо до категорії етнокультурних.

Розглянувши всі вищевказані приклади перекладу, ми вважаємо, що це один із найпрактичніших прийомів перекладу. Таким чином, у перекладній художній літературі антропоніми та топоніми краще сприйнятливі для читача. Також варто зауважити, що реалії, які передаються шляхом транскрипції або транслітерації зберігають своє національно-культурне забарвлення і звучання. Вони надають словам певну своєрідність і специфічність. Однак не як зазначав Федоров А.В. краще не зловживати транслітерацією чи транскрипцією для перекладу реалій, тому що вони засмічують мову.

3.2. Застосування заміни або субституцій у перекладі реалій

Приєм заміни або субституції реалій застосовується тоді, коли транскрипція або транслітерація небажана або неможлива з тих чи інших причин.

Найбільш підходящий спосіб, після транскрипції, для збереження смислу і колориту реалії є введення неологізму. Іноді шляхом створення нового слова (або словосполучення) можна добитися такого самого ефекту. Такими словами можуть бути кальки.

Наприклад, слово "медяник" в китайській мові перекладається як "медовий корж" 蜜糖饼子 mitang bingzi.

<p>В Броварях спочила та синові за гіркого медяник купила. [109; ст. 37]</p>	<p>在布罗瓦里休息了一会儿， 就用那个可怜的小钱， 买了个蜜糖饼子给自己的小乖乖。</p>
--	--

Наступним прикладом калькування є передача слова "уніати" 合并派 hebingpai. *Уніатами* називали послідовників Берестейської унії, в результаті якої було об'єднано православну і католицьку церкви в греко-католицьку або уніатську, як її ще тоді називали. Прибічників цієї церкви називали "уніатами" В даному прикладі перекладач перекладає реалію шляхом заміни на напівкальку. Слово 合并 hebing з китайської перекладається як "об'єднувати", а семантична морфема 派 позначає групу людей.

<p>Ляхи, уніати Налітають, – . Нема кому порадоньки дати [107; ст. 44]</p>	<p>波兰人，合并派， 就像寒鸦似的飞来 [108; ст. 77]。</p>
--	---

Шляхом калькування відтворюється історична реалія *булава* (символ влади гетьмана, кошового отамана Запорозької Січі) 杈杖 quanzhang.

Наприклад:

Козацьку громаду
З булавами, з бунчугами
 Збирать на пораду.
 [107; ст.48]

召集手里拿着权杖和矛锤的
 哥萨克的部队来一同商量。 [108; ст.
 85]

Вдалою калькою перекладач переклав реалію *"мед-горілка"* під якою мається на увазі медуха (алкогольний напій, який був досить широко вживаний ще за часів Київської Русі) . Перекладач перекладає *"мед-горілка"* калькою 蜜酒-烧酒。

Було колись — в Україні
 Лихо танцювало,
 Журба в шинку **мед-горілку**
 Поставцем кружала. [107;
 ст.48]

曾经有过这样的时光——
 在乌克兰，连“悲伤”也跳舞歌唱。
 在小酒馆里，用成杯的蜜酒和烧酒
 [108; ст. 111]

Отже, реалії перекладають тоді, коли транслітерацію або транскрипцію з тих чи інших причин не бажано застосовувати. Під перекладом реалій мається на увазі: введення неологізму (кальки, напівкальки), освоєння або переклад семантичним неологізмом. Ми проаналізували 75 етнокультурних реалій і серед них знайшли тільки 4 слова, які перекладено калькою і напівкалькою. Тому ми можемо зробити висновок, що ці прийоми не так широко використовуються у перекладі реалій з української мови на китайську.

3.3. Застосування способу приблизного перекладу

Приблизний переклад застосовується відносно часто. Зазвичай цим способом можна передати предметний зміст реалії, але колорит завжди втрачається, тому що відбувається заміна конотативного еквіваленту (якого в принципі не може бути) на нейтральний за стилем еквівалент. Є декілька прийомів приблизного перекладу: принцип родо-видової заміни, функціональний аналог, описовий переклад.

Історична реалія *бунчук* ("булава з металевою кулькою на кінці і прикрасою-китицею з кінського волосу" [111]) перекладається за допомогою принципу родо-видової заміни, коли перекладач підставив родові поняття замість видового. Слово 矛锤 *maochui* складається із двох морфем 矛 *mao* "спис" та 锤 "молоток", їхня форма нагадує форму "бунчука", але ні спис, ні молоток у Китаї не символізують владу. Ми вважаємо, що така заміна дуже загальна, ця реалія повністю втратила свій колорит.

Де поділась доля-воля?

Бунчуки, гетьмани? [109;
ст.45]

自由的命运啊，

还有那些矛锤、黑特曼们[110; ст. 78]

Наступним прикладом приблизного перекладу за допомогою принципу родо-видової заміни є переклад української етнокультурної реалії "*Січ*". Це була організація українського козацтва, яка склалася в середині XVI ст. у пониззі Дніпра за порогами. Перекладач передає приблизно реалію більш широким значенням, підставляючи родові поняття замість видового.

Тяжко важко заспіває

Як **Січ** руйнували .[107; ст. 51]

他就又痛哭而悲伤地

唱出了哥萨克人地营地怎样被消灭光。 [108; ст.92]

В даному уривку перекладач перекладає слово "*Січ*" як 营地, що з китайської перекладається як "*табір*". Також у цьому прикладі наявний опис, бо перекладач передає "*Січ*" на китайську як 哥萨克人的营地 "*козацький табір*".

Ще однією реалією часів козацтва є назва човна, який широко застосовувався козаками для пересування на воді – байдака. Щоб перекласти слово "*байдака*" перекладач використав родо-видову заміну. В китайській мові будь-який човен позначається цим словом, тому, на нашу думку, у перекладі ця реалія втратила свій колорит.

Дніпра гирло затопило.

«А нуте, хлоп'ята,

На **байдаки**! Море грає —

“啊，兄弟们，

赶快上船啊！大海在喧腾——

Ходім погуляти!» [107; ст.61]	让我们到大海上去游逛！”[108; ст.111]
-------------------------------	---------------------------

Перекласти реалії можна також за допомогою функціонального аналогу. Наприклад таку реалію як “панщина” перекладач перекладає словом 劳役 laoyi, що буквально означає “примусові роботи, трудова повинність”. Враховуючи те, що в давньому Китаї існував рабовласницький устрій перекладач цілком правильно передає предметне значення цього слова, що також не викликає труднощів із розумінням у читачів. Але колорит і забарвлення цього слова втрачено, тому що воно похідне від "пана". Як відомо, панщина "полягала в повинності селян обробляти землі пана за право користуватися своїми наділами".

Опухла дитина, голоднеє мре, А мати пшеницю на панщині Жне.[107; ст.188]	有一个浮肿的婴儿奄奄一息， 母亲却被赶到劳役地上去给地主收割 小麦。 [108; ст.]
--	---

На панщині пшеницю жала, Втомилася; не спочивать. [109; ст.511]	一个农妇在劳役的田地上割小麦， 她已经劳动得异常疲困。 [110; ст.340]
---	---

Також за допомогою функціонального аналогу 茅舍 maoshe перекладач перекладає реалію "хата", який вдало передає цю етнокультурну реалію українського суспільства, а саме: національне традиційне житло українців.

Той тузами обирає Свата в його хаті [ст. 186]	那个人在茅舍里打纸牌。
Усюди божа благодать І в серці, і в хаті.	在我的心里和茅舍里 / 到处是一片安 详。
Тяжко матір покидати у безверхій хаті.	抛弃开年老的母亲是多么难过，她没 有一间可以遮蔽安身的茅舍。

Отак Я міркував собі йдучи,
поки доплентавсь до хатини.

就这样...在勉强走回到小茅舍以前,
一路上在思量着

Слова "хатина" автор перекладає також за допомогою функціонального аналогу 茅舍 з додаванням прикметника "маленька" 小茅舍 xiao maoshe.

Ще одним видом житла в давній Україні був *курінь*. У перекладі на китайську мову ця реалія передається функціональним аналогом – 茅舍, тим самим, що й реалія "хата". Однак ми вважаємо, що ці поняття не є синонімами. Можливо, перекладачу не вистачило фонових знань для передання даної реалії.

А під лісом край дороги,
Либонь, **курінь** мріє.

在树林附近, 在大路旁边,
像有一间茅舍在闪着微弱的白光。

В наступних рядках також вживається українська етнокультурна реалія "гривня". Перекладач передає її за допомогою функціонального аналогу 十戈比银币 "срібна монета 10 копійок".

Скупий жидюга дав би гривню,
Щоб позирнуть на ті дива.
Та чорта з два!

会使最吝啬的犹太佬拿出他的十戈比
银币,
只要他稍微看一看,
那真是绝无仅有!

Наступним прикладом перекладу реалії за допомогою функціонального аналогу є слово "жупан" 披肩 pījiān. *Жупан* – старовинний верхній чоловічий одяг, оздоблений хутром та позументом, що був поширений серед заможного козацтва та польської шляхти. Перекладач передає його за допомогою китайського аналогу 披肩, що з китайської перекладається як *накидка, плащ*. Завдяки такому перекладу у читача не виникне жодних проблем із розумінням, але втрачено особливість цієї етнокультурної реалії.

Де поділось козачество,
Червоні **жупани**? [109; ст.45]

哥萨克到哪儿去啦,
还有那些鲜红的**披肩**? [110; ст. 78]

Звернемо увагу на відтворення таких реалій *булава, бунчук та корогва*.

Реалію *корогва* (військовий бойовий прапор) було відтворено за допомогою функціонального аналогу 神幡 shenfan. В цьому уривку є ще одна українська реалія "*грумада*". Це слово здавна позначало об'єднання селян в Україні і в Білорусії, а також самі збори членів, які входили до цього об'єднання.

В перекладі перекладач передає це слово займенником "*всі*" 大家。

<p>Прийшли попи з корогвами, Задзвонили дзвони. Поховали грумадою Як слід, по закону. [108; ст.21]</p>	<p>神父们举着神幡走来, 教堂敲起送葬的钟声。 大家按照礼节, 把这两个人深深地埋葬。 [109; ст. 27]</p>
--	--

Слово "*москаль*" часто зустрічається в поемі "Сон". Перекладач розрізняє два значення цього слова: 1) зневажливе прізвисько росіян і 2) солдат царської армії (незалежно від національності). Розглянемо конкретні приклади:

<p>Ото дурний! А ще й битий! На каток повірив Москалеві. [107; ст.192]</p>	<p>我像蠢材一样! 要晓得, 我是失败 啦! 相信了俄罗斯人 所写的那些东西。 [108; ст. 355]</p>
--	---

В першому прикладі мова йде про росіян, тому перекладач переклав "*москаль*" на "*росіянин*", використав функціональний аналог.

<p>А в городах, мов журавлі, Замуштрували москалі. [107; ст.150]</p>	<p>而在城市里, 大兵们像一群灰鹤, 在广场上操练. [108; ст. 274]</p>
---	--

А в другому прикладі йдеться про солдат царської армії, тому Ге Баоцюань вжив слово 大兵们, що означає "солдати".

Наведемо ще кілька прикладів перекладу слова "*москалі*" у значенні "*солдати*":

<p>І <u>москалі</u> на розпутьях уже Муштрувались.</p>	<p>而在十字路口 <u>兵士们</u>已经排队在操练。</p>
--	--------------------------------------

Для відтворення слова "*москалі*" перекладач використовує різні синоніми слова "солдати", які існують в китайській мові: 大兵们、兵士们、士兵们。

До москалів – москалики,
тільки застогнало,
пішли в землю; диво дивне
сталось на світі.

他向士兵们吼叫，
士兵们指示哼了一声
就一齐钻进了地里
我看见这是世界上稀有的景象。

Описовий переклад використовується тоді, коли немає іншого виходу. Тобто, поняття, яке не передати транскрипцією або транслітерацією можна тільки пояснити. Наприклад, слово "*чумаченьки*". Чумаками в Україні називали візників і торговців, які перевозили на волах хліб, сіль, рибу та інші товари для продажу. Ця реалія у творі перекладається описово 盐粮贩子们 *yanliang fanzimen* "торговці сіллю".

За Києвом, та за Дніпром,
Попід темним гаєм,
Ідуть шляхом **чумаченьки**,
Пугача співають.
108; ст.36]

在第聂伯河的左岸，在阴暗的树丛
下，
在通道基辅的大路上，
盐粮贩子吗一边走着，
一边唱着《哦，一只枭鹰站在坟墓
上》 [109; ст. 60].

В даному уривку перекладач ще описово перекладає назву української народної пісні "Ой, сів пугач на могилі" 《哦，一只枭鹰站在坟墓上》.

За Києвом, та за Дніпром,
Попід темним гаєм,
Ідуть шляхом **чумаченьки**,
Пугача співають.
109; ст.36]

在第聂伯河的左岸，在阴暗的树丛
下，
在通道基辅的大路上，
盐粮贩子吗一边走着，
一边唱着《哦，一只枭鹰站在坟墓
上》 [110; ст. 60].

Розглянемо наступний приклад описового перекладу. В давнину дівчат, які не вберегли свою честь й народили позашлюбну дитину (байстрюка) називали *покритками*. За давнім українським звичаєм, їй обрізали коси і

покривали голову хусткою, тобто "накривали". Перекладач переклав дослівно "покрили Катрусі голову хустиною".

Пішов **москаль** в Туреччину;
Катрусю **накрили**.
Незчулася, та й байдуже,
Що коса покрита:107; ст.36]

军官们要去攻打土耳其人；
大家就把头巾扎在卡特鲁霞的头上。
他的发辫被用头巾扎起，
但他丝毫都没有放在心上；
[108; ст. 47].

Ге Баоцюань слово-реалію "покритка" також передає приблизно, за допомогою описового перекладу.

Покриткою стала...
Покриткою... який сором!
107; ст.36]

我怎样变成一个扎头巾的姑娘，
一个扎头巾的姑娘...
[108; ст. 69].

У творах Тараса Григоровича Шевченка активно використовувалися етнофілізми: *москаль*, *ляхи*, *жидюга*, що побутували в розмовній мові. Транслітерація не є хорошим варіантом для перекладу, щоб передати всю експресивність слова, особливості того часу, вона все ж не несе пояснення того чи іншого слова. Тому, перекладаючи транслітерованій термін, слід використовувати пояснення (примітки). Тому не завжди транслітерація є вдалим способом відтворення реалії, доречніше в такому випадку застосувати прийом дескриптивної перифрази чи контекстуального перекладу.

Незважаючи на те, що у розмовній мові побутував етнофілізм "жиди", який позначав євреїв, але слово "жид" і словосполучення "скупий жидюга", які є в тексті поеми "Сон", не можна вважати етнонімом євреїв. Часто це слово використовувалося для позначення дуже скупі людини або лихваря. Але в перекладі ми побачили, що перекладач позначає євреїв. Він перекладає як 犹太佬 єврей + зневажливий суфікс-слово, що дослівно перекладається "старий єврей".

...може батько
Остатню корову
Жидам продав, поки вивчив
Московської мови. [107; ст.
150]

也许，你的老爹
向犹太佬出卖了他最后一头牛，
才让你学会说京城里的话。 [108; ст.
256]

Титул правителя Російської імперії – цар – передається словом **沙皇**, яке має тотожне значення:

Шкода й праці, схаменіться.
Усі на сім світі
І **царя**та, і старчата
Адамові діти. [107; ст.140]

一切劳动都是枉然。你们想想吧：
在这个世界上所有的人
无论是**沙皇**还是穷人们——
都是亚当的子孙。 [108; ст.250]

Титул дружини царя – цариці – передано відповідником **皇后**, що дослівно перекладається як “імператриця”:

Цар цвенькає;
а диво-цариця.

只有**皇帝**在嘟哝着；
而那个怪物似的**皇后**

А потім **цариця**
Сіла мовчки на дзиглику.
Дивлюсь, цар підходить...[
107; ст.134]

然后**皇后**就一声不响地
在凳子上坐下来。
我看见：**皇帝**走到一个大贵族前
面,[108; ст.245]

Варто зазначити, що в даному прикладі титул правителя автор передає вже іншим словом **皇帝** “імператор”, яке також може вживатися сатирично, висміюючи людину, яка має великий вплив.

Наступний приклад:

Цар **всесвітній!** Цар волі, цар,
Штепом увінчаний!

他是全世界的主宰！他是自由之王，
他是打上烙印的君主。

У Шевченка "Цар волі" – це узагальнений образ засланоного борця за волю, уособлення ідеї саможертвовного служіння народів. Він втілює у собі риси поколінням борців із самодержавством, передусім декабристів, яких Тарас Григорович глибоко шанував. Тому перекладач замість слова 沙皇 “цар” для перекладу вживає слово 主宰 “повелитель, владика”, що, на нашу думку, є цілком слушно.

У цьому рядку присутня ще одна реалія “гривня”, яку перекладач передав як 十戈比银币 “срібна монета у десять копійок”. Таким чином, перекладач використав лексичну трансформацію – конкретизацію, з метою більшого стилістичного забарвлення.

Стражденна Україна у поемі Шевченка передана образами *нени, бездітної вдовиці, безталанної вдови, удови-небоги, вдови сиротини*. Ге Баоцюань старається перекладати близько до оригінали, тому що в ці метафори автор вклав переживання за майбутнє Батьківщини. Йому вдається відтворити значення “мати”, а удова-небога в перекладі не відтворено у своєму прямому значенні. Перекладач передає як “бідна батьківщина”.

Прощай же ти, **моя нене**,
Удово-небого,

再见吧，我的**亲娘**，
我的**贫困的家乡**。

Інший приклад:

Це той первий, що розпинав
Нашу Україну,
А вторая доконала
Вдову сиротину

就是这位 “一世”
他**磔杀了我们的乌克兰**。
而 “二世”呢，
她**断送了我们多少孤儿寡妇**。

В цьому випадку перекладач не зрозумів метафору, що насправді під образом “вдови сиротини” заховано Україну, тому перекладав буквально.

Плач, Україно!
Бездітна вдовице!

哭泣吧，乌克兰！
你这孤苦无依的寡妇！

А в цих рядках Ге Баоцюань перекладає Шевченкову метафору "бездітна вдовиця".

Описовий переклад заключається в передачі значення лексичної одиниці за допомогою розгорнутого опису. Перевагою даного прийому являється те, що він може повністю розкрити суть явища, яке позначається терміном-реалією. Недоліком цього прийому є його громіздкість, яка може негативно вплинути на якість перекладу.

А може, жде *козаченька*,
Щоб залоскотати. [107; 17]

也许是在等候年轻的哥萨克，
好呵得他全身发痒。 [108; ст.120]

"Козаченько" перекладається не просто козак, а дослівно молодий козак 年轻的哥萨克 .

Міфологічну істоту "*русалку*" перекладач відтворює за допомогою функціонального аналогу. Однак в українського фольклорі русалки є негативними істотами, вони переважно живуть біля водойм і закликають до себе молодих хлопців, щоб втопити.

Не *русалонька* блукає:
То дівчина ходить, [107; ст. 17]

不，这不是小鱼美人在游逛：
走着的是一个年轻的姑娘。 [108; ст.
20]

Таким чином недоліком перекладу є те, що перекладач втратив особливість української нації, але перевагою перекладів на китайську мову є сильне вираження романтизму.

В наступному уривку подана етнокультурна реалія, яка позначає переносну кімнатну лаву для сидіння – ослінчик. Перекладач передає її за допомогою описового перекладу 长板凳 chang bandeng тобто "*довга лавочка*".

Сидить на *ослоні*,
За сльозами ледве-ледве
Вимовляє доні:
«Що весілля, доню [107;
ст.32]

年老的母亲靠着她，
同坐在一张长板凳上，
她含着眼泪，低声地
责备着自己的女儿：

“我的女儿啊，你什么时候才结婚？”

[108; ст. 52]

В наступних рядках наявні кілька етнокультурних українських реалій: "світилки", "друженьки", "старости", "бояри".

А де ж твоя пара?

Де світилки з друженьками,

Старости, бояре? [107; ст. 32]

你的未婚夫在什么地方？

还有那些手里拿着花烛的女伴们、

媒人们和男傧相们，又在什么地方

У перекладача не виникало жодних проблем передати слово "друженьки" шляхом підбору функціонального аналогу 女伴们. В китайській мові також на весіллі є подруги молоді або дружки. Однак, виникли проблеми зі словом "світилки". Згідно із Академічним тлумачним словником української мови світилка – це "дівчина, що виконує обряд тримання меча й свічки на весіллі". [111]. А перекладач помилково думає, що дружки в руках тримають свічки 花烛.

Слово "старости" перекладач перекладає як 媒人, що означає "свати". А слово "бояри" в китайському перекладі передано 男傧相, яке дослівно перекладається "свідок". Дві реалії передані функціональним аналогом.

Наступним прикладом є елемент одягу – "багряниця".

Та й порізав; а з шкур наших

Собі багряницю

Пошив жилами твердими

І заклав; столицю

В новій рясі.[107; ст.195]

你抽我们的筋，

缝成你高贵的紫袍，

你修建了这座京城，

给它披上新装。 [108; ст.146]

Багряниця – "це довгий верхній одяг з дорогої тканини багряного кольору, який у старовину носили монархи" [112]. На китайську мову перекладено за допомогою описового перекладу 紫袍 zǐpáo перекладається як "багрянний халат".

<p>Та й порізав; а з шкур наших Собі багряницю Пошив жилами твердими І заклав; столицю В новій рясі. [109; ст.195]</p>	<p>你抽我们的筋， 缝成你高贵的紫袍， 你修建了这座京城， 给它披上新装。 [110; ст.146]</p>
---	--

"Московка" – дружина москаля перекладається як 一个军官的太太 yī ge guanjun de taitai.

<p>Буде собі московкою, Забудеться горе; [108; ст.30]</p>	<p>那时候，卡泰林娜 要变成一个军官的太太。 [109; ст.47]</p>
---	--

Дану реалію перекладач передав за допомогою описового перекладу. Слово "московка" китайською звучить як 一个军官的太太" дослівно означає "дружина солдата".

Отже, в цьому підрозділі ми розглянули 36 етнокультурних реалій, які перекладені прийомами приблизного перекладу: принцип родо-видової заміни, функціонального аналогу та описового перекладу.

Висновки до розділу 3

Отже, реалії є невід'ємними компонентами оригіналу і його перекладу та відіграють роль важливих художніх деталей, що активно функціонують у сюжеті, завдяки чому створюють яскравість і образність національно-культурної специфіки. Ми розглянули такі способи перекладу – транскрипція і транслітерація, застосування заміни, та приблизний переклад. Класифікація на яку ми орієнтувалися була запропонована Влаховим С. та Флориним С.

Приєм транслітерації/транскрипції найчастіше використовувався у перекладі українських етнокультурних реалій на китайську мову, особливо транслітерувалися власні назви з області історії, географії, культури (а також для імен, прізвищ, прізвицьк, назв пісень). Транслітерація як спосіб перекладу

передбачає передачу лексичної одиниці шляхом відтворення її літературного або звукового складу за допомогою літер.

Прийом заміни або субституції реалій застосовується у тих випадках, коли транскрипція або транслітерація небажані або неможливі з тих чи інших причин.

Найбільш придатний спосіб, після транскрипції, для збереження смислу і колориту реалії є введення неологізму. Іноді шляхом створення нового слова (або словосполучення) можна добитися такого самого ефекту. Такими словами можуть бути кальки або напівкальки.

Приблизний переклад застосовується частіше, ніж прийом заміни. Зазвичай цим способом можна передати предметний зміст реалії, але колорит зберегти неможливо, тому що відбувається заміна конотативного еквіваленту (якого в принципі не може бути) на нейтральний за стилем еквівалент. Є декілька прийомів приблизного перекладу: принцип родо-видової заміни, функціональний аналог, описовий переклад

Культурне значення реалії відтворюється більшою чи меншою мірою. Обрання того чи іншого методу залежить від орієнтації на оригінал та знання реалії, яка вимагає індивідуального підходу під час перекладу.

При перекладі літературних творів на іншу мову передача реалій часто викликає труднощі і потребує ерудиції і "фонових знань" – уявлень про об'єкт зображення і те, що його оточує. Реалії, які не мають еквівалентів в мові перекладача, набувають характер термінів і при перекладі запозичуються і транслітеруються; можливі також пошук синонімів в мові перекладача і описовий переклад іноземного слова.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Реалії – це лексичний засіб, який використовується для вираження національно-культурної та історичної своєрідності літературного твору, або слова, які позначають поняття і предмети певного культури певного народу. За допомогою реалій автор твору передає ту "реальність", в якій розгортаються події, будує художні образи, а також відновлює картину епохи, яку описує.

Етнокультурні реалії ввібрали в себе своєрідне бачення навколишньої дійсності, яке є особливе для певного народу (етносу) і концентрує в собі їхнє історико-національне бачення світу.

Таким чином, етнокультурна реалія в даному дослідженні – це поняття, предмети та явища, притаманні певній нації та мові, але чужі для мови реципієнта. А також слова та словосполучення, які їх позначають.

Для забезпечення правильної лексико-семантичної передачі українських етнокультурних реалій китайською мовою використовуються різні способи перекладу, тлумачення реалій у тексті мови перекладу. Окрім доброго володіння вихідної мови і мови перекладу, для адекватного перекладу реалій, необхідні певні фонові знання про сам твір, народ, який зображується, історичні події, культуру, звичаї, традиції. Якщо перекладач не знає ситуацію, яку описує, то ризикує неточно передати значення реалії або навіть повністю спотворити смисл оригіналу.

До етнокультурних реалій також входять історичні реалії, тому окрім проблеми вибору прийому для передачі реалій, актуальною проблемою у сучасному перекладознавстві залишається проблема відтворення часової епохи художнього твору, яка відображена в історичних реаліях. Іншими словами мова йде про збереження історичності та особливості твору. Перекладацький аналіз прийомів, застосованих в перекладах для відтворення українських етнокультурних реалій, свідчить, що здебільшого перекладач використовує транслітерацію/транскрипцію, таким чином він зберігає національний колорит твору і історичну епоху. В поемах Шевченка Т.Г. такі етнокультурні реалії як

козаки, гетьман, отаман, Гетьманщина всі здебільшого транслітеруються, повністю зберігаючи часове полотно твору.

Розглянувши теоретичні засади поняття “*безеквівалентна лексика*”, ми вважаємо, що безеквівалентна лексема – це особлива одиниця, що відображає національно-культурну своєрідність мови на лексичному рівні, позначає такі явища у сфері певної культури, які не властиві іншим. *Безеквівалентна лексика* – це важлива складова образності тексту, яка несе емоційно-експресивний підтекст. *Безеквівалентна лексика* служить для позначення понять та реалій, які не мають еквівалентів у соціокультурних парадигмах інших мов, які порівнюються з вихідною.

Підбиваючи підсумки про етнокультурні реалії, ми дійшли висновку, що: реалії широко використовуються в художній літературі, вони нерозривно пов'язані з культурою українського народу, є загальноживаними для української мови і чужими для інших мов, зокрема китайської мови.

Розглянувши численні теоретичні джерела, ми бачимо, що було здійснено багато перекладознавчих досліджень та висунуто чимало тверджень про визначення місця реалії у системі безеквівалентної лексики. Реалії часто прирівнювали з такими поняттями, як: “*безеквівалентна лексика*”, “*екзотизми*”, “*лакуни*”. Варто зауважити, що кожне з цих понять вміщує значення, закладене в терміні “*реалія*”. Найбільш відповідає поняттю “*реалія*” можна визнати словосполучення етнокультурна лексика, яке містить у собі найбільшу кількість компонентів, що характеризують реалії.

У нашому дослідженні ми схилиємося до того, що “*реалія*” не тільки як суто позамовне явище, пов'язане з подіями суспільного та культурного життя країни, особливостями її державного устрою, історією народу, а й географічні назви, власні імена, назви пісень, прізвища тощо.

Отже, проаналізувавши визначення *реалії* та її місце в лексиці загалом, ми зробили висновок, що реалії є підсистемою безеквівалентної лексики зі своєю специфікою. Безеквівалентна лексика – це мовні одиниці, що не мають еквівалентів в іншій мові.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити такі висновки: реалії – це слова і словосполучення, які називають предмети, явища, об'єкти, характерні для життя, побуту, культури, соціального та історичного розвитку одного народу і чужі або малознайомі іншому народові. Реалії виражають національний колорит і не мають точних відповідників в іншій мові. Вони потребують особливого підходу при перекладі. Реалії є одним з видів безеквівалентної лексики. Реалії не втрачають свого статусу, вони можуть одночасно стосуватися кількох лексичних категорій. Основна відмінність реалій від інших лексичних одиниць – це їх національне забарвлення.

Серед перспектив подальших досліджень ми вбачаємо вивчення особливостей перекладу реалій, класифікацію прийомів і методів перекладу українських реалій на китайську мову, створення типології реалій.

Сформувавши класифікацію етнокультурних реалій, ми не лише дізналися, який з підпунктів є найчисельнішим, але й простежили застосування того чи іншого прийому перекладу кожного з підкласів.

Перспективним напрямком дослідження вважаємо вивчення та порівняльний аналіз особливостей перекладу історичних реалій у наукових та художніх текстах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми художнього й галузевого перекладу: Матеріали IV Міжнародного науково-практичного семінару. – Горлівка: КП "Горлівська друкарня", 2013. – 88 с.
2. Бархударов Л.С. Язык и перевод: вопросы общей и частной теории перевода / Л.С. Бархударов – М. : Международные отношения, 1975. – 237 с.
3. Бархударов, Л.С. К вопросу о типах межъязыковых лексических соответствий. Лингвистические аспекты перевода: хрестоматия. Ереван: Лингва, 2007. С. 155-193
4. Бельчиков Ю. А. Язык и культура. Русский язык. XX век. М.: Центр оперативной печати факультета иностранных языков Московского государственного университета им. М. В. Ломоносова, 2003. 318 с.
5. Бех П. О. Неперекладне в перекладі (Про книгу Р. П. Зорівчак "Реалія і переклад"). Теорія і практика перекладу. Київ, Вища школа, 1992. Вип. 18. 196 с.
6. Білодід І. К. Про критерії якості перекладу. Теорія і практика перекладу: респ. міжвід. наук. зб. Київ, 1979. Вип. 1. С. 3-4.
7. Бурбак О. Ф. Реалія та способи визначення її лінгвістичного статусу. Іноземна філологія. Львів, 1985. С. 68 – 69.
8. Вайсбурд М. Л. Реалии как элемент страноведения. Русский язык за рубежом. Москва, 1972. №3. С. 98 – 100
9. Верещагин Е. М, Костомаров В. Г. Лингвострановедческая теория слова. Москва, 1980. 320 с.
10. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура / Е.М. Верещагин, В.Г. Костомаров. – М.: Русский язык, 2000. – 387 с.
11. Виноградов В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). Москва, 2001. 224 с.
12. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе / С. Влахов, С. Флорин. – М.: Международные отношения, 2009. – 360 с.

13. Гузикова М. О., Фофанова П. Ю. Основы теории межкультурной коммуникации: учеб. пособие. Екатеринбург: Изд-во Уральского ун-та, 2015. 124 с.
14. Данилюк, Н. О. Культурологічна лексика в сучасній українській мові та її лексикографічне опрацювання / Н. О. Данилюк // Наукові записки національного університету "Києво-Могилянська академія". – 2004. – Т.34: Філологічні науки. – С.3-6.
15. Єрмоленко С.Я., Бибики С.П., Тодор О.Г. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я.Єрмоленко. – К. : Либідь, 2001. – 224 с.
16. Иванов А. О. Безэквивалентная лексика. Санкт-Петербург, 2006. 192 с.
17. Іваницька М. Л. "Своє" та "чуже" у теорії перекладу та структурі мовної особистості перекладача. URL <http://zavantag.com/docs/2053/index-14667-1.html>
18. Іваницька М. Мовна особистість перекладача як об'єкт лінгвістичних досліджень. Українське мовознавство. Київ, 2011. Вип. 41. С. 97-101.
19. Зорівчак Р. П. Реалія в художньому мовленні: перекладознавчий аспект. Іноземна філологія. Львів, 1994. С. 106 – 107.
20. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англійських перекладів української прози). Львів, 1989. 216 с.
21. Зорівчак Р. П. Статус реалії як перекладознавчого терміна. Теорія і практика перекладу. Київ, 1985. С. 23 – 24.
22. Казакова Т. А. Художественный перевод. Теория и практика. Санкт-Петербург, 2006. 544 с.
23. Карабан В. Теорія і практика перекладу з української мови на англійську мову. Київ, 2003. 608 с.
24. Кіяниця К.Ю. Відтворення національного колориту українських ономастичних реалій німецькою мовою. Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Філологічна. Острог, 2016. Вип. 62. С. 147-149.
25. Ковганюк С. Практика перекладу. Харків, 1989. 219 с.

26. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. Москва, 2001. 424 с. 56.
27. Комиссаров В.Н. Лингвистика перевода. Москва, 1980. 167 с. 57.
28. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). Москва, 1990. 250 с. 58.
29. Коптілов В. В. Теорія та практика перекладу : навч. посіб. для студ. Київ, 2003. 280 с.
30. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства : підручник. 2-ге вид. Київ , 2008. 368с.
31. Кундзіч О. Л. Дієзи в ключі Радянський письменник 1956. К. 137.
32. Кундзіч О. Л. Творчі проблеми перекладу, Дніпро Київ – 1973, 263.
33. Кушина Н.І. Міжмовні та міжкультурні проблеми сучасного перекладу. Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич, 2014. Серія "Філологічні науки". Мовознавство. № 2. С. 73-76.
34. Латышев Л. К., Семенов А.Л. Перевод: Теория, практика и методика преподавания. Москва, 2005. 192 с.
35. Латышев Л.К. Курс перевода: эквивалентность перевода и способы её достижения. Москва, 1981. 248 с.
36. Латышев Л.К. Технология перевода. Москва, 2000. 280 с.
37. Латышев Л.К. Технология перевода. Учебное пособие по подготовке переводчиков (с немецким языком) / Л.К. Латышев. – М.: НВИ – Тезаурус, 2001. 279 с.
38. Левый И. Искусство перевода. Лингвистические аспекты перевода: хрестоматия. Ереван, 2007. С. 194-230.
39. Мирзаев И.К. Проблемі передачі слів, обозначаючих реалии французской жизни на узбекский язык. Ленинград, 1975. – 28 с.
40. Мороз А. А. Реалія як об'єкт лінгвістичного дослідження. Бердянськ, 1999. 104 с.
41. Найда Ю.А. К науке переводить. Лингвистические аспекты перевода: хрестоматия. Ереван, 2007. С. 4-31.

42. Огуй О. Д., Івасюк О. Я. Лінгвістика та перекладознавство : мовні концепції та способи перекладу. Науковий вісник Чернівецького ун-ту. Вип. 165 – 166: Германська філологія. Чернівці, 2003. С. 145 – 157.

43. Подорожна К. 2. До проблеми класифікації реалій та виокремлення історизмів. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Житомир, 2014. Випуск 2 (74). С. 271-275

44. Подорожна К. 2. До проблеми класифікації реалій та виокремлення історизмів. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Житомир, 2014. Випуск 2 (74). С. 271-275

45. Подорожна К. Класифікація українських історичних реалій та їх передача німецькою мовою (на матеріалі творів художньої прози). Мовні і концептуальні картини світу. Київ, 2015. Випуск 55, частина 2. С. 222 – 228.

46. Подорожна К. Місце реалій у системі безеквівалентної лексики. Науковий вісник Чернівецького університету. Чернівці, 2014. Випуск 69-693: Германська філологія.. С.165-168.

47. Подорожна К. Порівняльний аналіз відтворення українських історичних реалій засобами німецької мови у перекладах історичної повісті І. Я. Франка "Захар Беркут". Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич, 2015. Випуск 14. С.151-156.

48. Подорожна К. Роль і місце історичних реалій в перекладознавстві. Наукове видання "Мова і культура". Київ, 2015. Випуск 18, том I (176). С. 492-496

49. Реформатский А.А. Введение в языковедение: уч. для вузов. Москва, 2008. 536 с.

50. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика, М., "Международные отношения", 1974. 216 с.

51. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Москва, 1974. 312 с.

52. Рильський М.Т. Мистецтво перекладу. Київ, 1975. 342 с. 98.

53. Россельс В. Перевод и национальное своеобразие подлинника. Вопросы художественного перевода. Москва, 1955. С. 165 - 188.
54. Россельс, В. Заботы переводчика классики. Тетради переводчика. Вып. 4. Москва, 1967. С. 23 -34
55. Сливка М.І. Історичні власні назви як реалії в українсько-англійському перекладі. Мовні і концептуальні картини світу : збірник наукових праць. Київ, 2008. Вип. 24, ч. 3. С. 215-220
56. Сливка М.І. Функціонально-когнітивні відповідники українських історико-культурних реалій в англійськомовних виданнях: дис. ... канд. філологічних наук. 10.02.16 – перекладознавство. НАНУ; Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. Київ, 2007. 206 с.
57. Соколов Л.Н. О мере точности в переводе. Вопросы теории и методики учебного перевода. Москва, 1950. С. 141 - 155.
58. Содомора П. А. Побутові реалії Гомерової "Одіссеї" у перекладі (на матеріалі українських перекладів поеми): дис. . канд. філол. наук: 10.02.16. Київ, 2004. 190 с.
59. Соломаха А. В. Взаємозв'язок світу, етносу та мови: до питання про мовну картину світу. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова: Філологічні науки. Зб. наук. праць. Київ, 2005. Вип. 1. С. 117 – 121.
60. Соломаха А. В. Лексика, яка вербалізує етнореалії в сучасній німецькій мові: культурологічний аспект. Сучасні дослідження з іноземної філології. Зб. наук. праць.. Ужгород, 2005. Вип. 3. С. 242 – 251.
61. Стріха М. Український художній переклад: між літературою і націєтворенням. Київ, 2006. 344с.
62. Суперанская А.В. Общая терминология: вопросы. Москва, 1989. 243 с.
63. Супрун А. Е. Экзотическая лексика. *Филологические науки*. Москва, 1958. № 2. С. 50-54.
64. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. Москва, 2000. 624с.
65. Томахин Г. Д. Реалии-американизмы. Москва, 1988. 239 с.

66. Томахин Г. Д. Фоновые знания как основной предмет лингвострановедения. ИЯШ. Москва, 1980. № 4. С. 84 – 88.
67. Томахин Г.Д. Реалии в языке и культуре. ИЯШ. Москва, 1997. №3. С. 13-18.
68. Федоров А. В. Основы общей теории перевода: Лингвистические проблемы. Москва, 1983. 304 с.
69. Флекенштейн К. О некоторых теоретических проблемах калькирования. Этимологические исследования по русскому языку. Вып. 5. Москва, 1966. С. 148 - 172.
70. Флорин С. Муки переводческие: практика перевода Москва, 1983. 184 с.
71. Чепель Н. П. Прагматические аспекты перевода исторических реалий с русского языка на английский: автореф. дис. .канд. филол. наук: 10.02.20. Москва, 2005. 24 с.
72. Чередниченко О. Складові професійної компетенції письмового та усного перекладача. Іноземна філологія. Київ, 2007. № 41. С. 25-27.
73. Чередниченко О.І. Категорії сучасного перекладознавства: проблеми і дискусії. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Іноземна філологія. Київ, 2016. 1(49). С.6-9.
74. Чередниченко О.І. Про мову і переклад. Київ, 2007. 248 с.
75. Чернов Г.В. К вопросу о передаче безэквивалентной лексики. Ученые записки МГПИИЯ им. М. Тореза. Москва, 1958. Том XVI. С. 223 - 256.
76. Шатков Г. Перевод русской безэквивалентной лексики на норвежский язык (на материале норвежских переводов русской общественно-политической литературы): автореф. Моск. гос. пед. ин-т иностр. яз. Москва, 1952. 15 с.
77. Шахова К. А., Баканов А. Г. Заметки о переводе слов-реалий. Теорія і практика перекладу. Київ, 1979. С. 94 – 95.
78. Швейцер А. Д. Перевод и лингвистика. Москва, 1973. 326 с.
79. Швейцер А.Д. Современная социолингвистика: теория, проблемы, методы. Москва, 1977. 176 с.

80. Швейцер А.Д. Теория перевода (статус, проблемы, аспекты). Москва, 1988. 215 с.
81. Щичко В.Ф. Китайский язык Теория и практика перевода; учебное пособие -2-е изд. - М.АСТ: Восток-запад, 2007 – 79 – 81 с.
82. Шлейермахер Ф. О разных методах перевода. *Вестник Моск. ун-та.* Москва, 2000. Сер. 9 Филология. № 2. С. 127-145.
83. Шмігер Т. В. Історія українського перекладознавства ХХ сторіччя. Київ, 2009. 342 с.
84. Шумагер Е. И. Фоновая лексика, ее своеобразие и связь с культурой. Лексика и культура. Тверь, 1990. С. 124-129
85. Holmes J. Translated. Papers on Literary Translation and Translation Studies. Amsterdam: Rodopi. 1988. 117 p.
86. Holmes J. S. Translated! Papers on literary translation and translation studies. Approaches to Translation Studies. 3d ed. Amsterdam: Rodopi. 2005. 120 p.
87. Newmark P. A Textbook of Translation. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press, 2001. 292 p.
88. Nida E. Towards a science of translating. Leiden: Brill, 2003. 331 p.
89. Venuti L. Strategies of Translation. Routledge Encyclopedia of Translation Studies ; edited by Mona Baker. London & New York : Routledge, 2005. Pp. 240-244.
90. 徐来娣.汉俄语言接触研究 (Сюй Лайди. Исследование контактов русского и китайского языков. Харбин: Хэйлунцзянское народное издательство, 2007. 289 с.)
91. 常敬宇, 汉语词汇与文化. 北京: 北京大学出版社, 1995. 208 页. (Чан Цзинюй. Лексика китайської мови и культура китайської мови. Пекин: Вид. Пекінського університету, 1995. 208 с.)
92. 黄金贵, 论古代文化词语的训释, 天津师范大学学报 1993 年第 2 期. 第 64-72 页. (Хуан Цзінгуй. Аналіз коментарів давніх культурних слів // Вісник Тяньцзіньського педагогічного університету. 1993. № 2. С. 64-72.)

93. 梅立崇.汉语国俗词语刍议。世界汉语教学，1993（1），第33-38页。
(Мей Лічун. Некомпетентні судження слів національної традиції: періодичне видання // Навчання китайської мови як другої іноземної. 1993. № 1. С. 33-38.)
94. 苏宝荣 词的语言意义、文化意义与辞书编纂，辞书研究 1996 年第 4 期。第 1-8 页。(Су Баожун. Семантичні слова, культурні значення слова і зіставлення словника // Вивчення словника. 1996. № 4. С. 1-8.)
95. 王德春. 一门新的语言学分科——国俗语义学略论 // 吴友富，国俗语义研究。上海：上海外语教育出版社，1999 年第 31 页。(Ван Дечунь. Одна нова лінгвістична дисципліна – Лінгвокраїнознавство: збірник. Шанхай: Шанхайське видавництво з іноземних мов, 1999. 404 с. 22.)
96. 王德春.汉语国俗词典。河南：海河出版社，1990，716 页。(Ван Дечунь. Словник національних слів: монографія. Хенань: Хайхе, 1990. 716 с.)
97. 王国安.论汉语文化词和文化意义.中国对外汉语教学学会第五次学术讨论会论文选。北京：北京语言学院出版社，1996. 495 页。(Ван Гоань. Аналіз культурних слів і культурної семантики китайської мови. Пекін: Вид. Пекінського мовного інституту, 1996. 495 с.)
98. 王还 由编汉英语双解词典所看到词语释义问题；世界汉语教学 1987 年预刊第 7-10 页。(Ван Хуань. Семантичні проблеми в редагуванні «англійсько-китайського словника // Навчання китайської мови у світі. Пекін, 1987. С. 7-10.)
99. 许国璋 Culturally-loaded words and English language teaching, Modern Foreign Languages № 3. 1980，第 19-25 页。(Сюй Гочжан. Культурно-навантаженні слова і викладання англійської мови // Сучасні іноземні мови. 1980. № 3. С. 19-25.)
100. 赵明 汉语文化词语研究综述，海外华文教育，2012 年第 3 期，第 318-329 页。(Чжао Мін. Реферат культурних слів китайської мови // Навчання китайської мови за кордоном. 2012. № 3. С. 318-329.)

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ДОВІДКОВОГО ХАРАКТЕРУ

101. Ахманова Словарь лингвистических терминов. – М.: Высшая школа, 1989. — 800 с.
102. Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних словосполучень / Уклад. Л.О. Пустовіт та ін. – К.: Довіра, 2000. – 1018 с. – (Б-ка держ. Службовця. Держ. Мова і діловодство).
103. Тлумачний словник української мови: Понад 12 500 статей (близько 40 000 слів) / За ред. д-ра філологічних наук, проф. В.С. Калашника. – Х.: Прапор. 2002. – 992 с.
104. Українська мова: Енциклопедія / Редкол. : Русанівський В.М. (співголова), Тараненко О.О. (співголова), М.П. Зяблюк та ін. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Вид-во "Укр. Енцикл." ім. М.П. Бажана, 2004. – 824 с. : іл.
105. Краткая литературная энциклопедия. Гл. ред. А.А. Сурков. М., "Советская Энциклопедия", 1971.
106. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Кер. вид. проекту П.М. Мовчан, В.В. Німчук, В.Й. Клічак. – К.: Вид. центр "Просвіта", 2005. – 1332 с.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

107. Шевченко Т.Г. Кобзар / Т. Г. Шевченко. – Київ: Дніпро, 1985. – 622 с.
108. 谢甫琴科诗集 / (乌克兰) 谢甫琴科著; 戈宝权译. — 北京: 人民文学出版社, 2015. — 410 页.
109. Катерина [Електронний ресурс]: – [Веб-сайт]. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev110.htm>
110. Сон [Електронний ресурс]: – [Веб-сайт]. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/shevchenko/shev128.htm>
111. Академічний тлумачний словник [Електронний ресурс]: – [Веб-сайт]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/>

PE3IOME

当今社会，“文化”一词具有十分频繁的使用词义。它不仅仅指与政治、经济、军事相并列的人类社会活动的某一门类，也是衡量某人受教育程度、是否为文盲的评价尺度。在汉语言概念上，“文化”定义为“自然的人化”，即人类作用与自然界万事万物的全部活动。更准确地说，文化，即人类主体通过社会实践活动适应、利用、改造自然界客观而逐步创造、传播、实现自身价值观念的过程。

因此，站在文化概论与文学历史的高度看，文化词语就是指蕴含社会文化意义的词语，而文化意义就是指社会赋予词语的引申义、联想义、比喻义、象征义等。文化词语与民族心理、风俗习惯和社会变革等密切相关，是词汇中最活跃的部分。文化词和其他词汇一起组成了语言的底座，与语言紧密相随，在语言中也随处可见。

文化词语是语言中充满文化个性和特殊内涵的表达。民族，是指人们在一定的历史发展过程中形成的有共同语言、共同地域、共同经济生活以及表现于共同的民族文化特点的共同心理素质的稳定的共同体。世界上任何民族都有其种族的规定性，也有其特定的文化历史和文化概念。

文化词语作为文学里一种“艺术中的艺术”，是将特定的文化只是转化成了语言形式，成为对人们的思想交流具有支配和规范作用的语言单位；更以结构、话语的形态参与和规范着各种文化活动，把文学此时此地的创造与民族的历史文化联系起来，从而显示语言在文学活动中除了传达思想感情之外、还会在更内在的层次上施加更深刻的影响。

因此，一个民族各种不同的主客观条件形成了只归属并被本民族认可的文化词语，同时其独特的文化词语又时时刻刻反作用于这个民族与社会的各个方面并且彰显本民族的独特文化，使得双方能够一直独特于世界社会文化之林、一直随时代共同发展。

ДОДАТОК А

Глосарій українських етнокультурних реалій та їх китайських
відповідників

1.	Байдаки	船
2.	Батюшка	皇上
3.	Багряниця	紫袍
4.	Бояре	男傧相
5.	Бровари	布罗瓦里
6.	Булава	权杖
7.	Бунчук	矛锤
8.	Веснянки	迎春曲
9.	Віршомаз	拙劣的帮闲诗人
10.	Вседержитель	
11.	Гармати	大炮
12.	Гетьман	黑特曼
13.	Гетьманщина	黑特曼统治时代
14.	Глухів	格卢霍夫
15.	Гривня	十戈比银币
16.	"Гриця"	"格里茨"的调儿
17.	Дзвіниця	
18.	Дідівщини	祖先们的光荣
19.	Дніпро	第聂伯河
20.	Дунай	多瑙河
21.	Жид	犹太佬
22.	Жидюга	犹太佬
23.	Жупан	短上衣、披肩

24.	Запорожці	扎波罗热人
25.	Івась	伊瓦斯
26.	Каламар	耍笔杆子的家伙
27.	Калина	
28.	Карбівничий	管林人
29.	Катерина	卡泰林娜
30.	Катря	卡特妮娅
31.	Китайка	殄布
32.	Кобзар	科布扎歌手
33.	Кобза	科布扎琴
34.	Козак	哥萨克歌手
35.	Козаченько	哥萨克
36.	Корогва	神幡
37.	Курінь	茅舍
38.	Лиман	利曼河
39.	Люлька	烟斗
40.	Лях	波兰人
41.	Медвідь	狗熊
42.	Мед-горілка	蜜酒和烧酒
43.	Москалі	军官们
44.	Москаль	军官
45.	Москалик	军官
46.	Московка	一个军官太太
47.	Московщина	莫斯科
48.	Накрити (зробити покриткою)	把头巾扎在头上
49.	Ослінчик	长板凳

50.	Орда	群
51.	Панич	公子哥儿
52.	Панство	贵族老爷们
53.	Панщина	劳役地上
54.	"Пугач"	"哦，一只枭鹰站在坟墓上"
55.	Русалонька	小鱼美人
56.	Ряса	新装
57.	Світилка	女伴
58.	Свитина	长袍，粗呢外衣
59.	Січ	营地
60.	Старости	媒人
61.	Старшина	高官
62.	Татарин	鞑鞑人
63.	Хата	茅舍
64.	Хатина	小的茅舍
65.	Хохол	小俄罗斯佬
66.	Челядь	侍从们
67.	Чуприна	辮乱发
68.	Чумаченьки	盐粮贩子们
69.	Цар	皇帝
70.	Цариця	皇后
71.	Царяга	沙皇
72.	Шаг	戈比
73.	Шинок	小酒馆
74.	Личаки	树皮鞋

